

De uitbreiding van de procedure 'invordering van onbetwiste geldschulden' naar B2C-relaties wordt betwist

Staatsbladsstraat 8
B - 1000 Brussel
T +32 (0)2 227 54 70
F +32 (0)2 227 54 79
info@advocaat.be

Mr. Hugo LAMON, *bestuurder studiedienst OVB*
Mevr. Sofie VERHERSTRAETEN, *juriste studiedienst OVB*

Brussel, 16 juni 2020

Inleiding

Op 2 juli 2016 trad de procedure 'invordering van onbetwiste geldschulden' (hierna *IOS-procedure*), zoals beschreven in de artikelen 1394/20 t.e.m. 1394/27 Ger.W., in werking. De IOS-procedure is gericht op onbetwiste schulden bij handelstransacties en is enkel van toepassing in een *B2B*-context. Wanneer zowel de schuldeiser als de schuldenaar ondernemingen zijn, biedt de wetgever dus de mogelijkheid¹ om onbetwiste schuldvorderingen buitengerechtelijk in te vorderen.²

¹ In een arrest van 12 oktober 2017 bevestigde het Hof van Cassatie het facultatief karakter van de IOS-procedure (Cass 12 oktober 2017, AR C.17.0120.N, *JT* 2018, 320-322, noot J. LENAERTS; *RW* 2017-18, 617, noot P. GILLAERTS).

² I. De PRETER en F. DUPON, « Van oude rechtsplegingen, de dingen die niet voorbijgaan. De gerechtelijke en de buitengerechtelijke invordering van onbetwiste geldschulden broederlijk naast elkaar », *P&B* 2018, afl. 2, 60.

De bedoeling van de wetgever met de IOS-procedure is om de werklast bij de ondernemingsrechtbanken te verminderen.³ Dat is een vreemd opzet omdat diezelfde wetgever bij de “Wet Natuurlijke Rechter” van 26 maart 2014⁴ sinds 1 juli 2014 de werklast van de ondernemingsrechtbanken (toen nog rechtbanken van koophandel) drastisch had verzwaaard door alle *B2B*-invorderingen, ongeacht de waarde van het geschil, over te hevelen van de vrederechters naar de ondernemingsrechtbanken.⁵ Daardoor werd het invorderen van een kleine factuur zo goed als onmogelijk gemaakt.⁶ Vooral kleinere openstaande facturen werden hoe langer hoe minder ingevorderd. Door de verhoging van de rolrechten en de uitbreiding van de bevoegdheid van de ondernemingsrechtbank voor geschillen tussen ondernemingen, ongeacht het bedrag van de vordering, ontstonden absurde situaties waarbij alleen al de dagvaardingskosten de hoofdsom van de niet-betaalde factuur konden overtreffen.⁷

De IOS-procedure in *B2B*-context was ten tijde van de invoering ervan, en nu nog steeds, onderhevig aan kritiek. Ook de OVB heeft herhaaldelijk gewezen op bepaalde tekortkomingen eigen aan de IOS-procedure. Het grootste pijnpunt is volgens de OVB dat de IOS-procedure geen adequate rechterlijke controle voorziet. De OVB brengt in herinnering dat de wetgever er indertijd bewust voor gekozen heeft om een ware rechterlijke controle in het IOS-traject te vermijden.⁸ De achterliggende gedachte was dat de rechterlijke macht zich zo opnieuw zou kunnen toeleggen op haar kerntaak, met name het beslechten van rechtsgeschillen, door het onttrekken van het *contentieux* van onbetwiste handelsschulden aan de rechterlijke macht.

In de IOS-procedure wordt dus slechts voorzien in een ‘marginale’ rechterlijke controle. Het Grondwettelijk Hof heeft desondanks de IOS-procedure in *B2B*-relaties gevalideerd in een arrest van 31 mei 2018.⁹ Wat de toets van het Grondwettelijk Hof doorstaat, is daarom nog geen goed beleid.¹⁰ Daarenboven rijst de vraag of deze goedkeuring vanwege het Grondwettelijk Hof gehandhaafd kan blijven, gelet op de wet van 4 april 2019 houdende wijziging van het Wetboek van Economisch Recht met betrekking tot misbruiken van economische afhankelijkheid, onrechtmatige bedingen en oneerlijke marktpraktijken tussen ondernemingen (hierna “**wet van 4 april 2019**”).¹¹ Naast de onrechtmatige bedingen *B2C*, gelden er ingevolge deze wet vanaf 1

³ T. DE JAEGER, “Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, *RW* 2018-19, nr. 28, 1105.

⁴ *BS* 22 mei 2014.

⁵ B. VANDER MEULEN, “Invordering van onbetwiste schulden: een oproep tot realiteitszin”, *Juristenkrant* 2016, afl. 335, 12.

⁶ N. LUYTEN, “Soap van de rolrechten bijna afgelopen?”, *Juristenkrant* 2018, afl. 373, 14.

⁷ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1358 en 1359.

⁸ De wetgever ging niet in op de suggestie (Verslag PPI, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, 205) om de invordering voor onbetwiste handelsschulden te modelleren naar het voorbeeld van de Europese betalingsbevelprocedure (Verordening (EG) nr. 2006/1896 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure), precies om de tussenkomst van de rechter volledig uit te schakelen (Verslag PPI, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, 52).

⁹ GwH 31 mei 2018, nr. 62/2018.

¹⁰ J. NOLF, « Na IOS-procedure voor bedrijven, straks consumenten aan de beurt? », *Juristenkrant* 2018, afl. 374, 10.

¹¹ *BS* 24 mei 2019.

december 2020 tevens wettelijke bepalingen aangaande onrechtmatige bedingen voor overeenkomsten tussen ondernemingen (*B2B*).¹²

Door de invoering van de wet van 4 april 2019 kan men dan ook beargumenteren dat voor de IOS-procedure (zelfs) in *B2B*-relaties toch een rechterlijke toets vereist is.¹³ De vraag is dan ook of vanaf 1 december 2020 de IOS-procedure in *B2B*-vorderingen herzien zal moeten worden. Vanaf dat moment kunnen ook ondernemingen zich op bepaalde onrechtmatige bedingen beroepen, hetgeen dwingende wetgeving is.¹⁴ De rechter lijkt het meest geschikt om ambtshalve zowel *B2C*- als *B2B*-contracten te controleren op onrechtmatige bedingen. Het valt niet goed in te zien hoe een gerechtsdeurwaarder deze rol kan overnemen.¹⁵ Het is niet omdat gerechtsdeurwaarders ministeriële ambtenaren zijn dat zij de nodige waarborgen kunnen bieden op het vlak van consumentenbescherming. De taak van gerechtsdeurwaarders bestaat in essentie immers in het stellen van hoofdzakelijk materiële handelingen.¹⁶ Zulks noopt tot de conclusie dat zij in die rol en taak onmogelijk de rechter kunnen vervangen.¹⁷

De OVB is bijgevolg ten zeerste verontrust door het feit dat er thans wordt overwogen om de verplichte tussenkomst van een advocaat te schrappen en om de IOS-procedure uit te breiden naar *B2C*-relaties (of zelfs *C2B*- of *C2C*-relaties). Het gebrek aan rechterlijke tussenkomst maakt de toepassing van de IOS-procedure in *B2C*-relaties werkelijk onaanvaardbaar. Vooreerst kan er uit het feit dat een consument niet heeft gereageerd op een factuur, niet worden afgeleid dat de consument de geldschuld niet betwist. Daarmee komt het gebruik van de IOS-procedure voor consumenten al meteen op losse schroeven te staan. De OVB benadrukt daarnaast dat de consument - als 'zwakke' partij ten aanzien van de onderneming- moet kunnen genieten van extra waarborgen¹⁸, minstens van een gepaste rechterlijke controle indien een onderneming geldschulden bij hem invordert.

¹² De wetgever gaf in de verantwoording expliciet aan de verregaande Europese rechtspraak niet naar analogie te willen toepassen (*Parl.St. Kamer*, nr. 54-1451/003, 25). Toch kan men zich ook hier afvragen of de wanbetaler niet uitdrukkelijk gewezen moet worden op onrechtmatige bedingen (bijvoorbeeld excessieve schadebedingen) (P. CAMBIE en B. PONET, "IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter", *RW* 2019-20, afl. 36, 1402). P. CAMBIE en B. PONET stellen dat de rechter het meest geschikt lijkt om ambtshalve zowel *B2C*- als *B2B*-contracten te controleren op onrechtmatige bedingen. Door de invoering van de wet van 4 april 2019 kan men beargumenteren dat ook voor de IOS-procedure in *B2B*-relaties een rechterlijke toets vereist is (P. CAMBIE en B. PONET, "IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter", *RW* 2019-20, afl. 36, 1402).

¹³ P. CAMBIE en B. PONET, "IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter", *RW* 2019-20, afl. 36, 1402.

¹⁴ H. LAMON, "Na de coronacrisis, de schulden crisis: liever rechters en advocaten dan gerechtsdeurwaarders" (consulteerbaar op: <https://www.jubel.be/na-de-coronacrisis-de-schulden-crisis-liever-rechters-en-advocaten-dan-gerechtsdeurwaarders/>).

¹⁵ P. CAMBIE en B. PONET, "IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter", *RW* 2019-20, afl. 36, 1402.

¹⁶ Zie GwH 20 september 2001, nr. 109/2001, overweging B.11.3; GwH 8 maart 2012, nr. 36/2012, overweging B.7.

¹⁷ H. LAMON, "Na de coronacrisis, de schulden crisis: liever rechters en advocaten dan gerechtsdeurwaarders" (consulteerbaar op: <https://www.jubel.be/na-de-coronacrisis-de-schulden-crisis-liever-rechters-en-advocaten-dan-gerechtsdeurwaarders/>).

¹⁸ Het is kentekenend dat ook de vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties niet akkoord kunnen gaan met deze uitbreiding zonder bijkomende waarborgen voor de consument. De vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties zijn overtuigd dat een uitbreiding van de procedure *B2B* zoals deze is voorgesteld zware nadelige gevolgen zou hebben voor de

De IOS-procedure toepassing laten vinden in een *B2C*-context druist bovendien regelrecht in tegen de rechtspraak van het Hof van Justitie die aan de nationale rechter de ambtshalve toetsingsverplichting van oneerlijke bedingen oplegt. Wat voor het Hof van Justitie telt, is dat in iedere nationale rechtsprocedure verzekerd wordt dat een rechter ambtshalve nagaat of de consument niet wordt geschaad door oneerlijke bedingen, voordat beperkende maatregelen tegen de consument worden genomen. Het mag niet zo zijn dat de onderneming aan de ambtshalve toetsingsverplichting kan ontsnappen, simpelweg door een beroep te doen op de IOS-procedure in plaats van op de gemeenrechtelijke invorderingsprocedure. De rechtspraak van het Hof van Justitie brengt met zich mee dat de IOS-procedure niet mag uitgebreid worden naar een *B2C*-context.

Daarnaast wordt al te gemakkelijk beweerd dat de IOS-procedure efficiënt en voordelig is en een zekere uitkomst biedt.¹⁹ Zonder afbreuk te willen doen aan bepaalde voordelen die de IOS-procedure biedt, is de OVB vragende partij dat er een objectieve wetsevaluatie zou geschieden alvorens de uitbreiding ervan tot *B2C*-relaties te bewerkstelligen.

Immers, als de IOS-procedure na dergelijke evaluatie ontoereikend blijkt te zijn, bestaat er ook geen reden om de IOS-procedure uit te breiden naar *B2C*-relaties. De OVB wijst erop dat de pijnpunten uit de IOS-procedure evenzeer, en zelfs nog zwaarwichtiger, zullen wegen in een *B2C*-context.

De opbouw van voorliggende nota is als volgt:

- In Titel 1 (“Beschrijving en verloop van de IOS-procedure”) wordt de IOS-procedure kort beschreven en wordt het verloop van de IOS-procedure geschetst.
- In Titel 2 (“De tussenkomst van de advocaat als eerste rechter”) wordt beargumenteerd waarom het noodzakelijk is de verplichte tussenkomst van de advocaat te behouden, of zelfs uit te diepen.
- Onder Titel 3 (“Is de uitbreiding van de IOS-procedure naar *B2C*-relaties mogelijk?”) wordt duidelijk dat de toepassing van de IOS-procedure in een *B2C*-context op losse schroeven komt te staan aangezien men er niet van uit mag

consumenten (Raad voor het Verbruik, “Advies 508 betreffende de problematiek van de herinneringskosten, de kosten van ingebrekestelling en de nalatigheidsinteressen in geval van laattijdige betaling van facturen” van 11 mei 2017, 2 en 5, consulteerbaar op: <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/About-SPF/avis-cc-rvv/Advies-508-Raad-Verbruik.pdf>).

¹⁹ Zo wordt gesteld dat de nieuwe procedure kadert in de tendens binnen het Europees recht om ook grensoverschrijdende geschillen over niet-betwiste geldvorderingen goedkoper, sneller en eenvoudiger te maken (zie bijvoorbeeld Verordening nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese Betalingsbevelprocedure) en dat hierdoor eveneens uitvoering wordt gegeven aan artikel 10 van de Richtlijn 2011/7/EU betreffende de bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties (P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1355; E. JANSSENS, “De nieuwe incassowet. De advocaat als (intellectuele) waarborg?”, *Today’s Lawyer* 2016, afl. 4, 24).

gaan dat de consument de vordering niet betwist enkel en alleen omdat hij niet gereageerd heeft op de factuur. De OVB doet ook een oproep om oog te hebben voor de ‘zwakke’ consument, die doorgaans over minder juridische kennis beschikt. Tevens wordt de grootste onvolmaaktheid van de IOS-procedure besproken, met name het gebrek aan rechterlijke controle. Het gebrek aan rechterlijke controle maakt dat de IOS-procedure de toetssteen van het Hof van Justitie niet zal doorstaan. Het Hof van Justitie vereist namelijk dat in iedere nationale rechtsprocedure gewaarborgd wordt dat de nationale rechter een ambtshalve toetsing van de oneerlijke bedingen uitvoert. De rechtspraak van het Hof van Justitie heeft tot gevolg dat er geen *mogelijkheid* is om de IOS-procedure toepassing te laten vinden in een *B2C*-context.

- In Titel 4 (“Is de uitbreiding van de IOS-procedure naar *B2C*-relaties *wenselijk*?”) vestigt de OVB de aandacht op enkele onvolkomenheden van de IOS-procedure, die tot gevolg hebben dat men de *wenselijkheid* van de uitbreiding van de IOS-procedure naar *B2C*-relaties ernstig in vraag kan stellen. De wetgever doet er in elk geval ook goed aan om deze tekortkomingen te remediëren in de IOS-procedure zoals deze toepassing vindt in de *B2B*-context.
- Titel 5 (“Conclusie”) behelst de samenvattende bevindingen omtrent de mogelijkheid en de *wenselijkheid* van de uitbreiding van de IOS-procedure naar *B2C*-vorderingen.

1. Beschrijving en verloop van de IOS-procedure

1.1. Administratieve, buitengerechtelijke procedure met “*inversion du contentieux*”

De IOS-procedure werd bewust ondergebracht in het vijfde deel van het Gerechtelijk Wetboek (titel I, hoofdstuk *Iquinquies*, artikelen 1394/20 tot en met 1394/27 Ger.W.) en niet in het vierde deel handelend over de “burgerlijke rechtspleging” omdat het hier immers een louter administratieve procedure *sui generis* betreft die zich volledig buiten de rechtbank afspeelt.²⁰

De procedure is buitengerechtelijk. De schuldeiser kan via zijn advocaat aan de gerechtsdeurwaarder vragen de geldschuld in te vorderen, buiten de rechtbank om. De gerechtsdeurwaarder maant vervolgens de debiteur aan, levert een uitvoerbare titel af en voert de titel gedwongen uit. Enkel indien de debiteur de vordering toch betwist, dient de rechtbank nog tussen te komen.²¹

De procedure voert, en dat is nooit eerder gezien in het Belgische recht, een omgekeerd geschil in²² (de techniek van het zogenaamde “*inversion du contentieux*”²³).

²⁰ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1355.

²¹ I. DE PRETER en F. DUPON, « Van oude rechtsplegingen, de dingen die niet voorbijgaan. De gerechtelijke en de buitengerechtelijke invordering van onbetwiste geldschulden broederlijk naast elkaar », *P&B* 2018, afl. 2, 60; S. GIBENS, B. HUBEAU, S. PARMENTIER, J. VAN HOUTTE en V. VERBIST, “De wereld van het recht voor de burger”, februari 2019, 58

²² P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1355.

Het is niet de schuldeiser die zich tot de rechter moet wenden, maar wel de schuldenaar wanneer deze het “buitengerechtelijk” initiatief van zijn schuldeiser betwist.²⁴ De IOS-procedure is dus gebaseerd op het beginsel van de omkering van het geschil, dat het gebrek aan reactie gelijkstelt aan het gebrek aan betwisting.²⁵

Dat is overigens één van de redenen waarom de OVB de IOS-procedure totaal ongeschikt acht voor *B2C*-relaties. Wanneer een onderneming een factuur niet betwist, kan de rechter daar een vermoeden van stilzwijgende aanvaarding uit afleiden.²⁶ In tegenstelling tot een onderneming heeft een particulier niet dergelijke verplichting om te reageren. In *B2C*-context is het onbetwiste karakter dus veel moeilijker te beoordelen, terwijl het onbetwiste karakter van de geldschuld een essentiële voorwaarde is voor de toepassing van de IOS-procedure.

1.2. Personeel toepassingsgebied

De IOS-procedure is gericht op onbetwiste schulden bij handelstransacties en vindt dus enkel toepassing in een *B2B*-context. De werkingssfeer van de IOS-procedure is beperkt tot geldschulden tussen professionelen met betrekking tot hun professionele activiteiten. De schuld moet kaderen in het maatschappelijk doel van de onderneming. Het gaat dus om invorderingen tussen ondernemingen. Het criterium dat daarvoor gehanteerd wordt, vereist dat zowel schuldeiser als schuldenaar een inschrijving hebben in de Kruispuntbank van Ondernemingen of een daarmee bij KB gelijkgestelde ondernemingsdatabank van een EU-lidstaat. Procedures van ondernemingen tegen consumenten en omgekeerd worden (vooralsnog) uitgesloten van het toepassingsgebied van de IOS-procedure.²⁷ De OVB verzet zich uitdrukkelijk tegen de uitbreiding ervan naar *B2C*-relaties (alsook naar *C2B*- of *C2C*-relaties).

Publieke overheden bedoeld in artikel 1412*bis*, §1 Ger.W. zijn uitgesloten.²⁸ Hetzelfde geldt wanneer de schuld het voorwerp uitmaakt van een grote wettelijke samenloop, zoals een faillissement of een collectieve schuldenregeling. Ook wanneer de onderneming in gerechtelijke reorganisatie zit, is de invorderingsprocedure uitgesloten. Ten slotte is de procedure evenmin van toepassing op schulden van of ten aanzien van niet-contractuele verbintenissen. Een uitzondering op deze laatste uitzondering werd evenwel gemaakt voor niet-contractuele schulden die het voorwerp uitmaken van een overeenkomst tussen partijen of het gevolg zijn van de

²³ I. DE PRETER en F. DUPON, « Van oude rechtsplegingen, de dingen die niet voorbijgaan. De gerechtelijke en de buitengerechtelijke invordering van onbetwiste geldschulden broederlijk naast elkaar », *P&B* 2018, afl. 2, 60.

²⁴ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1355.

²⁵ A. MICHIELSENS en L. CHABOT, “De modernisering van de functie van de gerechtsdeurwaarder”, 29 juni 2018, 55 (consulteerbaar op: https://justitie.belgium.be/sites/default/files/rapport_modernisering_functie_gerechtsdeurwaarder.pdf).

²⁶ B. ALLEMEERSCH, I. SAMOY en W. VANDENBUSSCHE, “Overzicht van rechtspraak - het burgerlijk bewijsrecht” *TPR* 2015, (597) 845, nr. 304 en de verwijzingen aldaar; T. DE JAEGER, “Betwistingen in een *B2B*-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, *RW* 2018-19, nr. 28, 1107.

²⁷ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1355.

²⁸ Artikel 1394/20, 1° Ger.W.

gemeenschappelijke eigendom van goederen of indien er een schuldbekentenis bestaat.²⁹

1.3. Het verloop van de IOS-procedure

De IOS-procedure kan worden gevolgd worden in zoverre de schuld onbetwist, vaststaand en opeisbaar is op het ogenblik van de aanmaning door de gerechtsdeurwaarder bedoeld bij artikel 1394/21 Ger.W. Het bedrag van de schuld is irrelevant.

De IOS-procedure verloopt als volgt. De schuldeiser dient een advocaat te raadplegen³⁰ die als ‘eerste rechter’ onderzoekt of de schuldvordering aan de wettelijke voorwaarden voldoet.³¹

De hoofdsom kan hoogstens vermeerderd worden met³²:

- De verhogingen waarin de wet voorziet: Hiermee doelt de wetgever op de forfaitaire vergoeding van 40 EUR die overeenkomstig artikel 6 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties³³ steeds verschuldigd zal zijn aangezien men zich in een *B2B*-context bevindt.³⁴
- De invorderingskosten: De invorderingskosten omvatten uitsluitend de gerechtsdeurwaarderskosten die worden gemaakt in het kader van de IOS-procedure.³⁵
- De intresten en/of strafbedingen, ten belope van ten hoogste 10% van de hoofdsom.

De schuldvordering wordt door de advocaat van de schuldeiser overgemaakt aan een gerechtsdeurwaarder.³⁶ De gerechtsdeurwaarder staat centraal in het verdere verloop van de invordering.³⁷ In de schoot van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders (hierna “*NKGB*”) werd een “Centraal register voor de invordering van onbetwiste schuldvorderingen” opgericht.³⁸

²⁹ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1355.

³⁰ Artikel 1394/20 Ger.W.

³¹ Verslag PPI, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, 82.

³² Artikel 1394/20 Ger.W.

³³ *BS* 7 augustus 2002.

³⁴ Verslag PPI, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, 85.

³⁵ Wetsontwerp (PPI), *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-1219/001, 29. Ondanks de verplichte tussenkomst van een advocaat in de IOS-procedure, werd niet voorzien in een vergoeding voor de kosten die daarmee gepaard gaan.

³⁶ Artikel 1394/21 Ger.W.

³⁷ T. DE JAEGER, “Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, *RW* 2018-19, nr. 28, 1105.

³⁸ In de wet staan een aantal waarborgen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Enkel de gerechtsdeurwaarders die bij naam zijn aangewezen in een geïnformatiseerd register kunnen de gegevens in het centraal register raadplegen. Zodra een proces-verbaal van niet-betwisting uitvoerbaar is verklaard, kan alleen de *NKGB* de gegevens nog raadplegen met het oog op de uitoefening van haar controlebevoegdheid. De gegevens worden maximaal tien jaar

Een aanmaning tot betalen wordt betekend per exploit door de territoriaal bevoegde gerechtsdeurwaarder aan de schuldenaar.³⁹ Binnen de maand na betekening kan de schuldenaar de geldschuld gemotiveerd⁴⁰ betwisten of betalingsfaciliteiten vragen.⁴¹ De IOS-procedure wordt stopgezet in het geval de schuldenaar de schuld betaalt of de redenen te kennen geeft waarom hij de schuld betwist.⁴² De IOS-procedure wordt geschorst als er betalingsfaciliteiten worden overeengekomen tussen de schuldeiser en de schuldenaar.⁴³

Indien de schuldenaar de vordering betwist, moet hij het ingevulde antwoordformulier tegen ontvangstbewijs naar de instrumenterende gerechtsdeurwaarder sturen of het fysiek gaan overhandigen op zijn kantoor. Hiertoe dient hij uitsluitend⁴⁴ gebruik te maken van het standaard antwoordformulier⁴⁵, dat om die reden ook aan de betekende aanmaning dient te worden gehecht. In dat geval houdt de procedure onmiddellijk op. De gerechtsdeurwaarder stuurt dan alles terug naar de schuldeiser of diens raadsman en staakt zijn tussenkomst.⁴⁶

De inhoud van de betwisting kan echter wel bepalend zijn voor de houding van de schuldeiser, meer bepaald of hij zijn vordering in rechte al dan niet zal instellen. In geval van betwisting ligt de bal dus opnieuw in het kamp van de schuldeiser. Deze behoudt het recht om de schuldenaar te dagvaarden voor de bevoegde rechtbank om een vonnis te verkrijgen. Er werd geen termijn bepaald waarbinnen de schuldeiser zijn vordering aanhangig dient te maken.⁴⁷

bewaard en iedereen die op welke manier dan ook kennis krijgt van bepaalde gegevens uit het centraal register, is onderworpen aan het beroepsgeheim en de strafrechtelijke bepaling van artikel 458 Sw. (P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1358).

³⁹ Artikel 1394/21 Ger.W.

⁴⁰ Een simpel 'ik betwist' of 'niet akkoord' volstaat niet (Verslag PPI, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, 162). Het model van antwoordformulier dat gevoegd wordt bij de aanmaning tot betalen voorziet uitdrukkelijk plaats voor de schuldenaar om de reden(en) van betwisting op te schrijven.

⁴¹ Artikel 1394/22 Ger.W.

⁴² Artikel 1394/23 Ger.W.

⁴³ Artikel 1394/23 Ger.W. Bij een niet-strikte naleving van de toegekende betalingsfaciliteiten kan de procedure worden hernomen. Er dient hiertoe geen nieuwe aanmaning te worden betekend (P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1357).

⁴⁴ Er kan beargumenteerd worden dat de wet ontegensprekelijk doelt op een verplicht gebruik van het gestandaardiseerd antwoordformulier (T. DE JAEGER, "Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering", *RW* 2018-19, nr. 28, 1108). V. VAN HERREWEGHE (V. VAN HERREWEGHE, "Van IUS naar IOS: de Invordering van Onbetwiste geldschulden (IOS)", *TGR* 2017, 194, nr. 6) heeft wel een punt in de zin dat het verbinden van een sanctie aan het niet-gebruik van het gestandaardiseerd antwoordformulier elke discussie hierover zou uitsluiten (T. DE JAEGER, "Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering", *RW* 2018-19, nr. 28, 1108).

⁴⁵ Het betreft een gestandaardiseerd antwoordformulier: bijlage 1 bij het KB van 16 juni 2016 (*BS* 22 juni 2016).

⁴⁶ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1356.

⁴⁷ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1356.

Als de schuldenaar niet reageert binnen de genoemde termijn, vangt een wachttermijn aan van acht dagen⁴⁸ waarna de gerechtsdeurwaarder een proces-verbaal van niet-betwisting⁴⁹ kan opmaken dat uitvoerbaar wordt verklaard door een magistraat van het Beheers- en toezichtscomité bij het centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest (hierna **CBB**).⁵⁰ Voorafgaandelijk aan de effectieve tenuitvoerlegging werd dus slechts een minimale rechterlijke controle ingebouwd. Het betreft een louter marginaal toetsingsrecht.⁵¹ Deze magistraat dient bijgevolg enkel na te gaan of het proces-verbaal van niet-betwisting inhoudelijk alle noodzakelijke gegevens bevat.⁵² Het proces-verbaal van niet-betwisting wordt voorzien van het formulier van tenuitvoerlegging en maakt een titel uit die (desnoods gedwongen) ten uitvoer kan worden gelegd.⁵³

Het uitvoerbaar proces-verbaal van niet-betwisting heeft echter geen gezag van gewijsde.⁵⁴ Om dat op te vangen, werd bepaald dat een volledig uitgevoerde invordering (ineens dan wel na het nakomen van de overeengekomen betalingsfaciliteiten) als dading geldt voor de gehele schuld, met inbegrip van alle eventuele wettelijke verhogingen, interesten en strafbedingen.⁵⁵ Door de procedure te hanteren, verklaart de schuldeiser zich immers akkoord met de toepassingsvoorwaarden, bijvoorbeeld met de beperking van het schadebeding en de interesten tot beloop van maximum 10% van de hoofdsom.⁵⁶

De uitvoering van het proces-verbaal van niet-betwisting kan enkel nog worden geschorst door een vordering in rechte, ingesteld bij verzoekschrift op tegenspraak.⁵⁷ Op straffe van nietigheid wordt bij elk exemplaar van het verzoekschrift een afschrift van het proces-verbaal van niet-betwisting gevoegd. Aangezien de IOS-procedure

⁴⁸ De bedoeling van de supplementaire termijn van acht dagen bestaat erin om mogelijke onderhandelingen alsnog succesvol af te ronden en om de termijn tussen de betaalopdracht en de creditering van de rekening op te vangen (P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1357).

⁴⁹ Een proces-verbaal van niet-betwisting kan ook opgesteld worden naar aanleiding van het niet-nakomen van de overeengekomen betalingsfaciliteiten of een gedeeltelijke betaling van de schuld waarbij ten opzichte van het resterende gedeelte van de schuld geen betwisting werd geuit noch betalingsfaciliteiten werden overeengekomen (art. 1394/24, § 1 Ger.W.).

⁵⁰ Artikel 1394/24, §1-2 Ger.W.

⁵¹ *Parl. St.* Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, 85.

⁵² P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1357.

⁵³ Artikel 1394/24, §2 Ger.W.

⁵⁴ MvT, nr. 54-1219/001, 26.

⁵⁵ Artikel 1394/24, §4 Ger.W.

⁵⁶ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1357.

⁵⁷ Artikel 1394/24, §3 Ger.W. Op straffe van nietigheid wordt bij elk exemplaar van het verzoekschrift een afschrift van het proces-verbaal van niet-betwisting gevoegd. A. BERTHE merkt hierbij op dat er niet wordt voorzien dat het proces-verbaal van niet-betwisting wordt overgemaakt aan de schuldenaar, hoewel het gevoegd moet worden bij het verzoekschrift. Artikel 4, §7 van het koninklijk besluit van 16 juni 2016 tot vaststelling van de inwerkingtreding van de artikelen 9 en 32 tot 40 van de wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, en tot uitvoering van de artikelen 1394/25 en 1394/27 van het Gerechtelijk Wetboek stelt enkel dat de NKGB de verzending van het uitvoerbaar verklaard proces-verbaal van niet-betwisting organiseert, zonder te preciseren aan wie die verzending geadresseerd is. Het moet in elk geval betekend worden aan de schuldenaar voor elke maatregel van beslag (artikel 1495 Ger.W.) (A. BERTHE, *L'injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 224).

betrekking heeft op geschillen tussen ondernemingen zal hiervoor normaliter de ondernemingsrechtbank bevoegd zijn. Er is evenwel geen termijn van verzet bepaald, wat eventueel louter dilatoire verzetten in de hand kan werken. Het is niet ondenkbaar dat een gedwongen tenuitvoerlegging op het laatste moment wordt doorkruist door een verzet, bijvoorbeeld de dag voor de gerechtelijke verkoop.⁵⁸ Met hetzelfde doel kan de schuldenaar trouwens ook (zoals voorheen) de beslagrechter vatten in geval van zwaarigheden bij de gedwongen tenuitvoerlegging conform artikel 1498 Ger.W.⁵⁹

2. De tussenkomst van de advocaat als eerste rechter

In de IOS-procedure is de tussenkomst van een advocaat verplicht. Het is zo dat de schuldeiser een advocaat dient te raadplegen⁶⁰ die als ‘eerste rechter’ onderzoekt of de schuldvordering aan de wettelijke voorwaarden voldoet⁶¹ en de schuldvordering daarna desgevallend overmaakt aan een gerechtsdeurwaarder.⁶² De taak als eerste rechter omvat uiteraard meer dan enkel de behartiging van de eigen financiële belangen en die van de schuldeiser.⁶³ Vooraleer de zaak door te sturen naar de gerechtsdeurwaarder, moet de advocaat nagaan of de schuld vaststaat en opeisbaar is, of de gevorderde interesten en het schadebeding 10% van de hoofdsom niet overstijgen en of de vordering onder het personele toepassingsgebied van de procedure valt.⁶⁴

De tussenkomst van de advocaat fungeert daarom als een waarborg. De advocaat wordt beschouwd als de eerste rechter.⁶⁵ Het komt toe aan de advocaat om de basisbeginselen van zijn beroep, vervat in deel I van de Codex (“Essentiële plichten

⁵⁸ De mogelijke toepassing van artikel 780bis Ger.W. zal een malafide schuldenaar er immers niet van weerhouden met alle mogelijke middelen de verderzetting van de procedure te dwarsbomen (P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1357).

⁵⁹ Dit artikel geeft aan iedere belanghebbende de mogelijkheid om verzet aan te tekenen waarbij de beslaglegger wordt gedagvaard op grond van een betwisting betreffende de tenuitvoerleggingsprocedure op zichzelf genomen. In tegenstelling tot het verzet onder de IOS-procedure, werkt het verzet op grond van artikel 1498 Ger.W. niet schorsend. Toch zal de gerechtsdeurwaarder in de praktijk de tenuitvoerlegging ook hier meestal schorsen in afwachting van de beschikking van de beslagrechter. Verdere tenuitvoerlegging ondanks een verzet is in dit verband niet ondenkbaar, zeker wanneer de betwisting *prima facie* manifest ongegrond lijkt. De grieven die de schuldenaar in deze procedure kan opwerpen zijn ook eerder beperkt. In zijn verzet moet de schuldenaar de rechtmatigheid van de uitwinning aanvechten of zwaarigheden aangaande de verkoop betreffende de plaats, het tijdstip of de publiciteit aantonen. Te denken valt aan het bestaan of de actualiteit van de titel of de beslagbaarheid van de goederen, respectievelijk aan nietigheden in de procedure (E. DIRIX, en K. BROECKX, *Beslag in APR*, Mechelen, Kluwer, 2010, 642; P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1357).

⁶⁰ Artikel 1394/20 Ger.W.

⁶¹ Verslag PPI, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, 82.

⁶² Artikel 1394/21 Ger.W.

⁶³ W. DE BUS, “Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter”, *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

⁶⁴ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1355.

⁶⁵ E. JANSSENS, “De nieuwe incassowet. De advocaat als (intellectuele) waarborg?”, *Today's Lawyer* 2016, afl. 4, 25.

van de advocaat”) na te gaan en toe te passen.⁶⁶ De advocaat voert zijn taak onafhankelijk uit en draagt daarvoor de verantwoordelijkheid.⁶⁷ De advocaat heeft een strenge beroepscode. Hij moet ook waken over de belangen van de schuldenaar en moet erop toezien dat geen ondoordachte verzoeken worden ingediend.⁶⁸

Van de advocaat wordt meer verwacht dan het gewoon doorgeven van instructies aan de gerechtsdeurwaarder. Hij moet zijn cliënt actief bevragen over de wijze van totstandkoming van de overeenkomst, de algemene en specifieke bedingen die overeengekomen werden en de mogelijke briefwisseling die een impact kan hebben op de invordering.⁶⁹ Zo zal de advocaat ook moeten nagaan of er voor de vordering van de 10% aankleven wel een contractuele grondslag voorhanden is.⁷⁰

Advocaten moeten daarenboven waken over de proceseconomie.⁷¹ Een advocaat doet dus veel meer dan louter oordelen over het vervuld zijn van de voorwaarden. De advocaat zal ook inschatten hoe waarschijnlijk het is dat de schuldvordering later nog wordt betwist, en zal op zijn hoede zijn voor malafide schuldeisers. De advocaat adviseert zijn cliënt over de opportuniteit van de IOS-procedure. Als eerste schakel zorgt de advocaat ervoor dat zowel de gerechtelijke als de buitengerechtelijke weg worden aangewend voor de invorderingen waarvoor ze bedoeld zijn. Zo speelt de advocaat een bepalende rol in de proceseconomie die de wetgever voor ogen heeft.⁷²

Door sommigen wordt de interventie van een advocaat wel nuttig doch niet volstrekt noodzakelijk genoemd. De OVB benadrukt dat de tussenkomst van een advocaat wel degelijk bepaalde waarborgen biedt. De OVB erkent tegelijkertijd dat zij in het verleden geijverd heeft voor een uitgebreidere rol voor de advocaat in de IOS-procedure om zo de inherente waarborgen die een advocaat te bieden heeft, maximaal te verwerklijken. De OVB betreurt dat de wetgever een te kleine rol heeft toebedeeld aan de advocaat in de IOS-procedure om diens inherente waarborgen daadwerkelijk te maximaliseren⁷³, wat evenwel niet wegneemt dat de tussenkomst van een advocaat wel degelijk een meerwaarde biedt.

De verplichte tussenkomst van de advocaat dient dus uitgebreid te worden, of minstens behouden te blijven, voor de IOS-procedure in *B2B*-relaties. Mocht de IOS-procedure uitgebreid worden naar *B2C*-relaties, moet ook daar zeker voorzien worden

⁶⁶ E. JANSSENS verwijst naar het rondschriven van de Antwerpse stafhouder van 1 juli 2016 (E. JANSSENS, “De nieuwe incassowet. De advocaat als (intellectuele) waarborg?”, *Today's Lawyer* 2016, afl. 4, 25).

⁶⁷ E. JANSSENS, “De nieuwe incassowet. De advocaat als (intellectuele) waarborg?”, *Today's Lawyer* 2016, afl. 4, 25.

⁶⁸ W. DE BUS, “Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter”, *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

⁶⁹ E. JANSSENS, “De nieuwe incassowet. De advocaat als (intellectuele) waarborg?”, *Today's Lawyer* 2016, afl. 4, 24-27; T. DE JAEGER, “Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, *RW* 2018-19, nr. 28, 1105.

⁷⁰ W. DE BUS, “Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter”, *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

⁷¹ W. DE BUS, “Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter”, *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

⁷² P. GILLAERTS, “IOS of op uw kosten? SOS bij nutteloze gerechtskosten”, *RW* 2017-18, nr. 16, 623.

⁷³ Net zoals ook de rechterlijke controle in de IOS-procedure veel te minimalistisch werd ingevuld door de wetgever.

in een verplichte en liefst diepgaandere tussenkomst van een advocaat. Immers, in een B2C-context is het des te belangrijker dat voldoende waarborgen worden geboden.

Door sommigen wordt de vraag gesteld of de eerste (t)rechterfunctie van de advocaat niet evengoed door de gerechtsdeurwaarder kan worden vervuld. De OVB meent van niet. De wetgever heeft een belangrijke rol toegekend aan de individuele gerechtsdeurwaarder in de IOS-procedure.⁷⁴ Gerechtsdeurwaarders zijn openbare ambtenaren en ministeriële officieren in de uitoefening van de ambtelijke taken die door een wet, decreet, ordonnantie of koninklijk besluit aan hen zijn opgedragen of voorbehouden.⁷⁵ Gerechtsdeurwaarders hebben taken waarvoor zij alleen bevoegd zijn en waarvoor zij ministerieplicht hebben. Het invorderen van onbetwiste geldschulden overeenkomstig de IOS-procedure is daar één van.⁷⁶

Gerechtsdeurwaarders zijn verplicht hun ambt met betrekking tot die monopolietaken uit te oefenen telkens zij erom verzocht worden en voor ieder die erom verzoekt⁷⁷, tenzij de opdracht de belangen van één van de betrokken partijen onevenredig zou benadelen.⁷⁸ Dat toont aan dat een voorafgaandelijke filter, bij voorkeur door een advocaat, nodig is. Indien er geen voorafgaandelijke filter is, moet de gerechtsdeurwaarder de IOS-procedure opstarten telkens hij daarom wordt verzocht door een schuldeiser. Op die manier valt de waarborg weg dat de IOS-procedure enkel wordt aangewend voor de zaken die er geschikt voor zijn.

De OVB acht het helemaal niet opportuun dat de gerechtsdeurwaarder zelf zou optreden als eerste filter. Indien hij dat zou doen en in die fase oordeelt dat een IOS-procedure moet opgestart worden, neemt hij daarmee eigenlijk impliciet standpunt in over de vraag of de wettelijke voorwaarden van de IOS-procedure vervuld zijn. Door over te gaan op een IOS-procedure, geeft de gerechtsdeurwaarder aldus te kennen dat hij meent dat de schuld vaststaat en opeisbaar is, dat de gevorderde interesten en het schadebeding niet 10% van de hoofdsom overstijgen, dat de vordering onder het personele toepassingsgebied van de IOS-procedure valt, enz.

De OVB ziet niet goed in hoe de gerechtsdeurwaarder nadien dan nog vrijelijk zou kunnen bemiddelen tussen schuldeiser en schuldenaar indien hij over zulke vraagstukken reeds standpunt ingenomen heeft. Zulks is moeilijk verzoenbaar met de bewering van de beroepsgroep van de gerechtsdeurwaarders dat hun bijzondere statuut de onpartijdigheid van de gerechtsdeurwaarder garandeert.⁷⁹

Zoals reeds beschreven in het verloop van de procedure, schorst een gemotiveerde betwisting de invordering op. De betwisting moet gemotiveerd naar de gerechtsdeurwaarder worden gestuurd doch de gerechtsdeurwaarder kan en mag geen

⁷⁴ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1355.

⁷⁵ Artikel 509, §1 Ger.W.

⁷⁶ Artikel 519, §1, 1° Ger.W.

⁷⁷ Artikel 520, §1 Ger.W.

⁷⁸ Artikel 520, §1, 4° Ger.W.

⁷⁹ NKGB, "De procedure tot invordering van onbetwiste geldschulden; is het de kip met de gouden eieren?" (consulteerbaar op: <https://www.jubel.be/de-procedure-tot-invordering-van-onbetwiste-geldschulden-is-het-de-kip-met-de-gouden-eieren-en-zo-ja-wie-profiteert-erva/>).

oordeel vellen over de pertinentie ervan, net omdat hij anders zijn onpartijdigheid als ministerieel ambtenaar niet langer zou kunnen waarborgen.⁸⁰ Het zou dan ook contradictorisch zijn mocht hij in de opstartfase wel een oordeel mogen vellen over zulke vraagstukken.

3. Is de uitbreiding van de IOS-procedure naar B2C-relaties mogelijk?

In de IOS-procedure wordt slechts voorzien in een ‘marginale’ rechterlijke controle. Vooreerst wordt aangetoond dat zulks de vraag doet rijzen wat de meerwaarde is van de rechterlijke tussenkomst, zoals voorzien in de IOS-procedure. In een B2B-context is het gebrek aan adequate rechterlijke tussenkomst betreurenswaardig⁸¹ te noemen, voornamelijk gelet op de eventuele misbruiken door gerechtsdeurwaarders, maar in het kader van B2C-relaties is dat werkelijk een onoverkomelijk probleem. Een consument kan niet op gelijke voet gesteld worden met een onderneming.⁸² Een uitbreiding van de IOS-procedure naar particulieren is daarom niet opportuun. De IOS-procedure kijkt immers niet naar de zaak ten gronde, het gaat eerder om een betalingsbevel. Dat biedt onvoldoende waarborgen voor particuliere schuldenaars.⁸³

De uitbreiding van de IOS-procedure naar consumenten zal in veel gevallen een zelfonredzaam publiek treffen dat helemaal overrompeld dreigt te worden en verder van justitie zal vervreemden, verarmen en verbitteren.⁸⁴ Een ‘zwakke’ consument, die dikwijls minder juridische kennis heeft, slaagt er bijvoorbeeld niet steeds in om het onderscheid te maken tussen een verschuldigde versus een onverschuldigde betaling. Een ‘zwakke’ consument weet ook niet altijd goed hoe men een schriftelijke reactie op een correcte manier moet formuleren.⁸⁵ Een niet-reactie van de consument kan dan ook niet zonder meer worden gelijkgesteld met het niet-betwisten van de schuldvordering. De IOS-procedure is daarentegen gebaseerd op het beginsel van de

⁸⁰ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1356.

⁸¹ Het valt te beargumenteren dat het gebrek aan adequate rechterlijke controle in de IOS-procedure voor B2B-vorderingen vanaf 1 december 2020 zelfs indruist tegen de wet van 4 april 2019. Door de invoering van de wet van 4 april 2019 lijkt met name ook voor de IOS-procedure in B2B-overeenkomsten een rechterlijke toets vereist te zijn (*cf.* P. CAMBIE en B. PONET, “IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter”, *RW* 2019-20, afl. 36, 1402).

⁸² Raad voor het Verbruik, “Advies 508 betreffende de problematiek van de herinneringskosten, de kosten van ingebrekestelling en de nalatigheidsinteressen in geval van laattijdige betaling van facturen” van 11 mei 2017, 11, consulteerbaar op: <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/About-SPF/avis-cc-rvv/Advies-508-Raad-Verbruik.pdf>.

⁸³ S. GIBENS, B. HUBEAU, S. PARMENTIER, J. VAN HOUTTE en V. VERBIST, “De wereld van het recht voor de burger”, februari 2019, 59.

⁸⁴ J. NOLF, « Na IOS-procedure voor bedrijven, straks consumenten aan de beurt? », *Juristenkrant* 2018, afl. 374, 10.

⁸⁵ Raad voor het Verbruik, “Advies 508 betreffende de problematiek van de herinneringskosten, de kosten van ingebrekestelling en de nalatigheidsinteressen in geval van laattijdige betaling van facturen” van 11 mei 2017, 11, consulteerbaar op: <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/About-SPF/avis-cc-rvv/Advies-508-Raad-Verbruik.pdf>.

omkering van het geschil, dat het gebrek aan reactie gelijkstelt aan het gebrek aan betwisting.⁸⁶

Dat is overigens één van de redenen waarom de OVB de IOS-procedure totaal ongeschikt acht voor B2C-relaties. Wanneer een onderneming een factuur niet betwist, kan de rechter daar een vermoeden van stilzwijgende aanvaarding uit afleiden.⁸⁷ In tegenstelling tot een onderneming heeft een particulier niet dergelijke verplichting om te reageren.⁸⁸ In B2C-context is het (on)betwiste karakter dus veel moeilijker te beoordelen, terwijl het onbetwiste karakter van de geldschuld een voorwaarde is voor de toepassing van de IOS-procedure. Een regeling zonder rechterlijke controle zou in B2C-context dan ook tot gevolg hebben dat veel onterechte niet-betwiste facturen een uitvoerende titel zullen verkrijgen.⁸⁹

Gelet op het gebrek aan rechterlijke tussenkomst, zou de uitbreiding van de IOS-procedure naar B2C-relaties bovendien regelrecht indruisen tegen de rechtspraak van het Hof van Justitie, die aan de nationale rechter de verplichting oplegt om oneerlijke bedingen ambtshalve te toetsen. De consument moet altijd de mogelijkheid hebben om zijn zaak te laten beoordelen door een rechter en mag daar ook niet te veel moeite voor te hoeven doen. Wie de rechtspraak in consumentenzaken wil vervangen door

⁸⁶ A. MICHELENS en L. CHABOT, “De modernisering van de functie van de gerechtsdeurwaarder”, 29 juni 2018, 55 (consulteerbaar op: https://justitie.belgium.be/sites/default/files/rapport_modernisering_functie_gerechtsdeurwaarder.pdf).

⁸⁷ B. ALLEMEERSCH, I. SAMOY en W. VANDENBUSSCHE, “Overzicht van rechtspraak - het burgerlijk bewijsrecht” TPR 2015, (597) 845, nr. 304 en de verwijzingen aldaar; T. DE JAEGER, “Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, RW 2018-19, nr. 28, 1107.

⁸⁸ In B2B-context is het al dan niet onbetwist karakter makkelijker te beoordelen. Het onbetwist karakter van de geldschuld is een voorwaarde voor de toepassing van de IOS-procedure. De regels inzake het bewijs in handelszaken bieden een antwoord op de rechtsvraag of er sprake is van een betwiste factuur (T. DE JAEGER, “Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, RW 2018-19, nr. 28, 1106). Volgens het (sinds 1 november 2018 opgeheven) artikel 25, tweede lid W.Kh. levert een aanvaarde factuur bewijs van een koopcontract. Volgens vaststaande rechtspraak kan de rechter ook voor andere handelsverrichtingen dan koop-verkoop een feitelijk vermoeden putten uit de aanvaarding van de factuur (Cass. 24 januari 2008, AR C.07.0355.N, Arr.Cass.2008, 2019; Cass. 29 januari 1996, Arr.Cass. 1996, 126; Antwerpen 13 januari 2014, Limb.Rechtsl. 2014, 268; Bergen 10 september 2013, JLMB 2014, 1605). Die rechtspraak ligt sinds 1 november 2018 vervat in artikel 1348bis, §4 BW (T. DE JAEGER, “Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, RW 2018-19, nr. 28, 1106). Wanneer een onderneming een factuur niet betwist, kan de rechter daar een vermoeden van stilzwijgende aanvaarding uit afleiden (B. ALLEMEERSCH, I. SAMOY en W. VANDENBUSSCHE, “Overzicht van rechtspraak - het burgerlijk bewijsrecht”, TPR 2015, (597) 845, nr. 304 en de verwijzingen aldaar; T. DE JAEGER, “Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, RW 2018-19, nr. 28, 1107). Gelet op de vereiste van een vlot handelsverkeer mag van de onderneming-schuldenaar immers verwacht worden dat zij de factuur tijdig en concreet protesteert, indien de factuur niet of niet volledig beantwoordt aan de uitvoering van de overeengekomen contractuele prestaties (E. DIRIX en G.L. BALLON, Factuur in APR, Mechelen, Kluwer, 2012, nrs. 336 en 344; T. DE JAEGER, “Betwistingen in een B2B-context: over het protesteren van een factuur en het stopzetten van een opgestarte IOS-invordering”, RW 2018-19, nr. 28, 1107).

⁸⁹ Raad voor het Verbruik, “Advies 508 betreffende de problematiek van de herinneringskosten, de kosten van ingebrekestelling en de nalatigheidsinteressen in geval van laattijdige betaling van facturen” van 11 mei 2017, 11, consulteerbaar op: <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/About-SPF/avis-cc-rvv/Advies-508-Raad-Verbruik.pdf>.

een computer, zal dus botsen op Europeesrechtelijke bezwaren.⁹⁰ Deze rechtspraak van het Hof van Justitie wordt nader toegelicht. Ten slotte wordt beargumenteerd dat de uitbreiding van de IOS-procedure naar B2C-relaties niet *mogelijk* is in het licht van deze rechtspraak.

3.1. Wat is de meerwaarde van de ‘marginale’ rechterlijke controle in de IOS-procedure?

Het proces-verbaal van niet-betwisting wordt uitvoerbaar verklaard door een magistraat van het Beheers- en toezichtscomité bij het CBB.⁹¹ Op te merken valt dat dit comité slechts twee magistraten omvat, die samen verantwoordelijk zijn voor de uitvoerbaarverklaring van alle processen-verbaal van niet-betwisting in het kader van de IOS-procedure. In het comité zijn dus slechts twee posten toebedeeld aan magistraten. Het Beheers- en toezichtscomité wordt voorgezeten door een beslagrechter of door een magistraat of een emeritus-magistraat met ten minste twee jaar effectieve ervaring inzake beslag. Voorts is een lid van het comité een magistraat van een arbeidsgerecht.⁹² Het valt niet goed in te zien hoe slechts twee magistraten, waarvan er zelfs één desgevallend op emeritaat is, deze taak op zich kunnen nemen.⁹³

Dit lijkt enkel mogelijk indien de draagwijdte van de controle danig wordt ingeperkt. De controle betreft inderdaad slechts een ‘marginale’ toetsingsbevoegdheid, zoals ook door de wetgever werd aangegeven in de parlementaire voorbereiding.⁹⁴ Artikel 2 van het koninklijk besluit van 16 juni 2016 tot vaststelling van de inwerkingtreding van de artikelen 9 en 32 tot 40 van de wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, en tot uitvoering van de artikelen 1394/25 en 1394/27 van het Gerechtelijk Wetboek gaat ook in diezelfde zin.⁹⁵ Het feit dat er geen rechtsplegingsvergoeding wordt toegekend in de IOS-procedure, hoewel de tussenkomst van een advocaat verplicht is, wijst ook in die richting. Immers, de rechtsplegingsvergoeding is een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij, doch in het kader van de IOS-procedure is er geen rechterlijke beoordeling van gelijk of ongelijk aan de orde.⁹⁶

Men kan aannemen dat deze ‘marginale’ controle neerkomt op een nagenoeg automatische uitvoerbaarverklaring⁹⁷, waardoor men zich kan afvragen wat de precieze meerwaarde is van de ‘rechterlijke tussenkomst’ zoals voorzien in de IOS-procedure.⁹⁸

⁹⁰ H. LAMON, “Het recht is van de mensen” (consulteerbaar op: <https://www.jubel.be/het-recht-is-van-de-mensen/>).

⁹¹ Artikel 1394/24, §1-2 Ger.W.

⁹² Art. 1389bis/8 Ger.W.

⁹³ A. BERTHE, *L’injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 219.

⁹⁴ Verslag PPI, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54K1219-5, 83.

⁹⁵ A. BERTHE, *L’injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 219 en 224.

⁹⁶ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, “De invordering van onbetwiste geldschulden: de “IOS-procedure” onder de loep”, *RW* 2015-16, nr. 34, 1356.

⁹⁷ T. DE JAEGER, “Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar”, *NjW* 2017, nr. 373, 879.

⁹⁸ S. SZULANSKI, “De la procédure sommaire d’injonction de payer au recouvrement de créance extrajudiciaire: se dirige-t-on vers l’efficacité tant attendue ? », *J.J.P.* 2016, 230; A. BERTHE, *L’injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 224.

3.2. Het gebrek aan rechterlijke controle is een onoverkomelijk obstakel voor de uitbreiding van de IOS-procedure naar B2C-relaties

3.2.A. De rechtspraak van het Hof van Justitie

❖ *Judicial activism*

De Europese wetgever heeft de voorbije decennia de rechten van de consument aanzienlijk versterkt en vaardigde daartoe tal van Richtlijnen en enkele Verordeningen uit die tot doel hebben de consument een bijzondere bescherming te bieden. Daarenboven speelt het Hof van Justitie een uiterst belangrijke rol bij de verdere ontplooiing van de bescherming van de consument (*judicial activism*). Het Hof van Justitie interpreteert de regelen van consumentenrecht op een consumentvriendelijke wijze. Het Hof van Justitie creëert bovendien verplichtingen voor ondernemingen en nationale rechters die niet uitdrukkelijk in de Europese wetgeving vervat liggen.⁹⁹

De rechtspraak van Hof van Justitie in consumentenzaken heeft zodoende een belangrijke invloed op het nationaal procesrecht, getuige de door het Hof van Justitie gecreëerde verplichting om regelen van consumentenrecht ambtshalve op te werpen (*ex officio doctrine*).¹⁰⁰ Het is precies deze ambtshalve toetsingsverplichting die een

⁹⁹ R. STEENNOT, "De bescherming van de consument door het Hof van Justitie: een brug te ver?", *TPR* 2017, alf. 1, 81 en 83.

¹⁰⁰ Het Hof van Justitie heeft de ambtshalve toetsing door de rechter ook als een geschikt middel bevonden voor het doen naleven van andere consumentenrichtlijnen, namelijk de Richtlijn Consumentenkrediet (Richtlijn 87/102/EEG van de Raad van 22 december 1986 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet, *Pb. L* 42, 12 februari 1987, p. 48-53, opgeheven en vervangen door Richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad, *Pb. L* 133 van 22 mei 2008, p. 66-92) en de Richtlijn Verkoop buiten de onderneming (Richtlijn 1985/577/EEG van de Raad van 20 december 1985 betreffende de bescherming van de consument bij buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten, *Pb. L* 372 van 31 december 1985, p. 31-33, opgeheven en opgenomen in de Richtlijn 2011/83/EU van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, *Pb. L* 304, 22 november 2011, p. 64-88). Volgens P. CAMBIE dient richtlijn per richtlijn onderzocht te worden of de ambtshalve toetsing door de rechter van eventuele inbreuken op andere Europese consumentenwetgeving een geschikt of noodzakelijk middel is ter verwezenlijking van de doelstellingen van die richtlijnen (P. CAMBIE, "Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten", *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 304). In het rapport van de LOVCK werkgroep omtrent 'Ambtshalve toepassing van Europees consumentenrecht' in Nederland (consulteerbaar op: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Eindrapport-LOVCK-werkgroep-ambtshalve-toetsing-17210.pdf>), wordt aan volgende richtlijnen gedacht: Richtlijn 1999/44/EG Consumentenkoop, Richtlijn 2008/48/EG Consumentenkrediet; Richtlijn 90/314/EEG Pakketreizen; Richtlijn 1997/7/EG Overeenkomsten op afstand; Richtlijn 85/577/EEG Verkoop buiten de onderneming, nu opgenomen in Richtlijn 2011/83/EU van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, en tenslotte Richtlijn 2008/122/EG Timescharing. R. STEENNOT argumenteert dat er geen twijfel meer over kan bestaan dat nationale rechters op grond van het doeltreffendheidsprincipe verplicht zijn om alle regelen van consumentenrecht - en dus niet enkel deze inzake oneerlijke bedingen, consumentenkoop en consumentenkrediet - ambtshalve op te werpen, en dit ongeacht of het gaat over een klassieke eerstelijnsprocedure, een vereenvoudigde betalingsbevelprocedure of een uitwinningsprocedure. Hij onderbouwt zijn visie door te verwijzen naar de argumentatie die het Hof van Justitie hanteert en het feit dat regelen van consumentenrecht er in wezen steeds toe strekken de consument, die zich in

onoverkomelijk obstakel vormt voor de uitbreiding van de IOS-procedure naar B2C-relaties.¹⁰¹

❖ De dubbele doelstelling van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen

Artikel 6.1 van de Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten¹⁰² (hierna **Richtlijn Oneerlijke Bedingen**) bepaalt dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat oneerlijke bedingen de consument onder de in het nationaal recht geldende voorwaarden niet mogen binden. Artikel 7.1 van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen stelt dat de lidstaten erop moeten toezien dat er in het belang van de consumenten, alsmede in het belang van de concurrerende verkopers, doeltreffende middelen moeten bestaan om een eind te maken aan het gebruik van oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen consumenten en verkopers.

De Richtlijn Oneerlijke Bedingen heeft aldus een dubbele doelstelling. De eerste doelstelling is de consumentenbescherming, door erop toe te zien dat de belangen van de instemmende contractpartij, met name de consument, niet ondermijnd worden. De tweede doelstelling is markttransparantie, door zich te verzetten tegen ongelijke contractvoorwaarden. Zulke ongelijke contractvoorwaarden bedreigen immers de rechtsorde in het algemeen en brengen de economie schade toe.¹⁰³ Het Hof van Justitie spreekt in dat verband over de “aard en het gewicht van het openbare belang” waarop de door de Richtlijn aan de consument verschafte bescherming berust¹⁰⁴, die een streng ingrijpen tegen oneerlijke bedingen rechtvaardigt.¹⁰⁵

De rechtspraak van het Hof van Justitie is een veruitwendiging van die dubbele doelstelling, namelijk ervoor zorgen (i) dat oneerlijke bedingen de consument niet binden en (ii) dat het gebruik van oneerlijke bedingen zoveel als mogelijk moet ontmoedigd worden in het algemeen belang.¹⁰⁶ Het Hof van Justitie baseert de ambtshalve toetsingsverplichting van oneerlijke bedingen overigens rechtstreeks op de doelstellingen die door de Richtlijn worden nagestreefd en niet op de aard van de nietigheid.¹⁰⁷

een zwakkere positie bevindt en die mogelijk niet op de hoogte is van zijn rechten, een daadwerkelijke bescherming te bieden (R. STEENNOT, “De bescherming van de consument door het Hof van Justitie: een brug te ver?”, *TPR* 2017, alf. 1, 133).

¹⁰¹ P. CAMBIE en B. PONET, “Antwoord op de reactie op “IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter””, *RW* 2019-20, nr. 42, 1680.

¹⁰² Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, *Pb. L.* 095 van 21 april 1993, p. 29-34

¹⁰³ P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 305.

¹⁰⁴ O.m. in HvJ 26 oktober 2006, C-168/05, EU:C:2006:675, punt 38 (hierna “**arrest Mostaza Claro**”).

¹⁰⁵ P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 305.

¹⁰⁶ P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 305.

¹⁰⁷ Het onderscheid in ons nationaal recht tussen bepalingen van dwingend recht en van openbare orde heeft dan ook geen enkel belang bij het ambtshalve toetsen van onrechtmatige bedingen door de rechter (P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de

❖ Bescherming van de ‘zwakke’ consument

Voor het antwoord op de vraag of de nationale rechter al dan niet verplicht is om de regelen inzake onrechtmatige bedingen ambtshalve op te werpen, steunt het Hof van Justitie steeds op de overweging dat de door de Richtlijn Oneerlijke Bedingen geboden bescherming gebaseerd is op de gedachte dat de consument zich tegenover de onderneming in een zwakke onderhandelingspositie bevindt.¹⁰⁸ De consument beschikt over minder informatie dan de onderneming, hetgeen tot gevolg heeft dat hij met de tevoren door de onderneming opgestelde voorwaarden instemt zonder op de inhoud daarvan invloed te kunnen uitoefenen.¹⁰⁹

De Richtlijn Oneerlijke Bedingen beoogt het door de overeenkomst vastgelegde formele evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de contractpartijen te vervangen door een reëel evenwicht dat de gelijkheid tussen die partijen herstelt.¹¹⁰ Dit vereist een positief ingrijpen buiten de partijen bij de overeenkomst om.¹¹¹ De kans bestaat immers dat een consument, in het bijzonder gelet op de beperkte bedragen waarover het vaak gaat in consumentengeschillen, geen beroep doet op een advocaat en ervan afziet zich te verweren of dat de consument de oneerlijkheid van een beding niet inroept uit onwetendheid.¹¹²

Vertrekkende vanuit het standpunt dat de consument zich in een ondergeschikte positie bevindt tegenover de onderneming, stippelt het Hof van Justitie dus duidelijk een eigen beleid uit dat beoogt om de consument een daadwerkelijke bescherming te bieden. Het Hof van Justitie onthoudt zich er daarbij niet van om in te breken op de procedurele autonomie van de lidstaten. Het principe van procedurele autonomie betekent dat lidstaten in principe vrij zijn om regelen van procesrecht vast te stellen, op voorwaarde dat deze regelen niet werden geharmoniseerd. Krachtens dit principe zijn lidstaten dus in principe vrij om zelf vast te leggen in hoeverre de nationale

verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 326).

¹⁰⁸ HvJ 27 juni 2000, C-240/98 tot C-244/98, EU:C:2000:346, punt 25 (hierna “*arrest Océano Grupo*”); arrest Mostaza Claro, punt 25; HvJ 6 oktober 2009, C-40/08, EU:C:2009:615, punt 29 (hierna “*arrest Asturcom*”); HvJ 9 november 2010, C-137/08, EU:C:2010:659, punt 46 (hierna “*arrest VB Pénzügyi Lízing*”); HvJ 14 juni 2012, C-618/10, EU:C:2012:349, punt 39 (hierna “*Banesto-arrest*”); HvJ 21 februari 2013, C-472/11, EU:C:2013:88, punt 19 (hierna “*arrest Banif Plus Bank*”); HvJ 7 december 2017, C-598/15, EU:C:2017:945, punt 36 (hierna “*arrest Banco Santander*”); HvJ 17 mei 2018, C-147/16, EU:C:2018:320, punt 26 (hierna “*arrest Karel de Grote-Hogeschool*”).

¹⁰⁹ Arrest Océano Grupo, punt 25; arrest Mostaza Claro, punt 25; arrest Asturcom, punt 29; arrest VB Pénzügyi Lízing, punt 46; Banesto-arrest, punt 39; arrest Banif Plus Bank, punt 19; arrest Banco Santander, punt 36; arrest Karel de Grote-Hogeschool, punt 26.

¹¹⁰ Arrest Mostaza Claro, punt 36; arrest Asturcom, punt 30; arrest VB Pénzügyi Lízing, punt 47; Banesto-arrest, punt 40; arrest Banif Plus Bank, punt 20; HvJ 26 januari 2017 C-421/14, EU:C:2017:60, punt 41 (hierna “*arrest Banco Primus*”); arrest Karel de Grote-Hogeschool, punt 27.

¹¹¹ Arrest Océano Grupo, punt 27; arrest Mostaza Claro, punt 26; arrest Asturcom, punt 31; arrest VB Pénzügyi Lízing, punt 48; Banesto-arrest, punt 41; arrest Banif Plus Bank, punt 21; arrest Karel de Grote-Hogeschool, punt 28.

¹¹² R. STEENNOT, “De bescherming van de consument door het Hof van Justitie: een brug te ver?”, *TPR* 2017, alf. 1, 119-120.

rechter actief moet optreden in het kader van geschillen tussen ondernemingen en consumenten.¹¹³

Het Hof van Justitie vereist evenwel dat de regelen van nationaal procesrecht moeten voldoen aan twee belangrijke principes, met name het gelijkwaardigheidsprincipe en het doeltreffendheidsprincipe. Uit het gelijkwaardigheidsprincipe vloeit voort dat de regelen van procesrecht die gelden bij de toepassing van regelen van consumentenbescherming niet ongunstiger mogen zijn dan die welke voor soortgelijke situaties krachtens intern recht gelden. Het doeltreffendheidsprincipe bepaalt dat nationale procesrechtelijke regels het voor de consument niet onmogelijk of uiterst moeilijk maken om de hem door het Europees recht toegekende rechten uit te oefenen.¹¹⁴

Het Hof van Justitie bedient zich van de principes van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid om de procedurele autonomie van de lidstaten steeds verder uit te hollen en regelen van procesrecht *de facto* te harmoniseren. Zowel het gelijkwaardigheidsprincipe als het doeltreffendheidsprincipe kunnen, elk op zich, tot gevolg hebben dat regelen inzake onrechtmatige bedingen ambtshalve moeten worden toegepast. De rol die de nationale rechter moet spelen in geschillen tussen ondernemingen en consumenten wordt aldus in belangrijke mate beïnvloed door het Europees recht.¹¹⁵

- ❖ De ambtshalve toetsingsverplichting, zoals uitgewerkt door het Hof van Justitie

Hieronder wordt een niet-exhaustief overzicht gegeven van de arresten waarin het Hof van Justitie de krachtlijnen uitzet van de ambtshalve toetsingsverplichting. Er werd voor gekozen de arresten op te nemen die de basisprincipes van de ambtshalve toetsingsverplichting uiteenzetten, alsook de arresten die een bijzondere relevantie hebben in het kader van de uitbreiding van de IOS-procedure naar *B2C*-relaties. Een reeks arresten van het Hof van Justitie, waarin het Hof de invulling van de ambtshalve toetsingsverplichting verder verfijnd heeft, wordt aldus niet besproken in onderhavige nota.

- De basis van de ambtshalve toetsing werd door het Hof van Justitie gelegd in het **arrest Océano Grupo**, dat betrekking had op een bevoegdheidsbeding.¹¹⁶ Het Hof van Justitie stelt dat de nationale rechter verplicht is om het oneerlijke karakter van een beding ambtshalve op te werpen.

¹¹³ R. STEENNOT, "De bescherming van de consument door het Hof van Justitie: een brug te ver?", *TPR* 2017, afl. 1, 81 en 120.

¹¹⁴ R. STEENNOT, "De bescherming van de consument door het Hof van Justitie: een brug te ver?", *TPR* 2017, afl. 1, 121; R. STEENNOT, "Onrechtmatige bedingen in overeenkomsten tussen ondernemingen en consumenten", *Rechtskroniek voor de vrede-en politierechters* 2018, 33.

¹¹⁵ R. STEENNOT, "Onrechtmatige bedingen in overeenkomsten tussen ondernemingen en consumenten", *Rechtskroniek voor de vrede-en politierechters* 2018, 32 en 33.

¹¹⁶ Arrest Océano Grupo.

- Uit het **arrest Cofidis**¹¹⁷ kan duidelijk worden opgemaakt dat de ambtshalve toetsing niet enkel betrekking heeft op oneerlijke bevoegdheidsbedingen, maar evenzeer op ieder oneerlijk beding. De bescherming die de Richtlijn aan de consument verleent, strekt zich ook uit tot de gevallen waarin de consument die met een verkoper een overeenkomst heeft gesloten die een oneerlijk beding bevat, zich niet op het oneerlijke karakter van dat beding beroept, hetzij omdat hij onwetend is van zijn rechten, hetzij omdat hij ervan afziet zijn rechten geldend te maken wegens de kosten van een vordering in rechte.¹¹⁸
- Het Hof van Justitie heeft in het **arrest Pannon**¹¹⁹ de bevoegdheid tot ambtshalve toetsing uitdrukkelijk als een verplichting in hoofde van de rechter geformuleerd.¹²⁰ De nationale rechter is gehouden om ambtshalve te toetsen of een contractueel beding oneerlijk is zodra hij over de daartoe noodzakelijke gegevens, feitelijk en rechtens, beschikt.¹²¹ Acht hij een dergelijk beding oneerlijk, dan laat hij het buiten toepassing, tenzij de consument zich hiertegen verzet.¹²² Het lijkt bovendien aannemelijk dat alleen bedingen waarop een beroep wordt gedaan, moeten worden getoetst.¹²³ Het Hof van Justitie benadrukt dat de specifieke kenmerken van de gerechtelijke procedure, waar in een nationaalrechtelijke context de verkoper en de consument tegenover elkaar staan, geen factor kunnen vormen die de rechtsbescherming kan doorkruisen die de consument op grond van de richtlijnbevestigingen dient toe te komen.¹²⁴
- In het **Banesto-arrest** was de afbakening van taken in het kader van een betalingsbevelprocedure aan de orde. Doordat de executierechter enkel kan nagaan of aan de formele voorwaarden voor het betalingsbevel is voldaan en de rechter geen bevoegdheid heeft om ambtshalve na te gaan of bedingen oneerlijk zijn, doet dit volgens het Hof effectief afbreuk aan de doeltreffendheid van de door de Richtlijn Oneerlijke Bedingen nagestreefde bescherming. Er bestaat immers een reëel risico dat de consument geen verzet aantekent, hetzij omdat de kosten de consument kunnen ontmoedigen zich te verdedigen, hetzij omdat de consument de omvang van zijn rechten onvoldoende kent, of nog niet ageert wegens de beperkte inhoud van het door de handelaars ingediende verzoek en dus de onvolledigheid van de informatie waarover de consument beschikt.¹²⁵

¹¹⁷ HvJ 21 november 2002, C-473/00, EU:C:2002:705 (hierna « **arrest Cofidis** »).

¹¹⁸ Arrest Cofidis, punten 32-34.

¹¹⁹ HvJ 4 juni 2009, C-243/08, EU:C:2009:350 (hierna "**arrest Pannon**").

¹²⁰ Arrest Pannon, punt 32.

¹²¹ In het arrest VB Pénzügyi Lízing vult het Hof van Justitie aan dat de nationale rechter verplicht is om conform het nationale recht ambtshalve maatregelen van instructie te nemen teneinde de (on)eerlijkheid van een beding vast te stellen indien hij bemerkt dat een beding oneerlijk is, maar over niet voldoende gegevens beschikt vanuit de door de partijen overgemaakte stukken (arrest VB Pénzügyi Lízing, punt 56).

¹²² Arrest Pannon, punt 35 en dictum 2.

¹²³ Zie ook in die zin: Rapport van de LOVCK werkgroep Ambtshalve toetsing, februari 2010, "Ambtshalve toepassing van Europees consumentenrecht", 13 (consulteerbaar op: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Eindrapport-LOVCK-werkgroep-ambtshalve-toetsing-17210.pdf>).

¹²⁴ Arrest Pannon, punt 34.

¹²⁵ Banesto-arrest, punt 54.

- In het **arrest Aziz**¹²⁶ lag de vraag voor of de nationale regeling wel verenigbaar is met het beschermingsregime van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen, doordat Aziz de oneerlijkheid van bepaalde bedingen niet kon opwerpen bij de procedure van gedwongen uitwinning en deze pas later in de declaratoire procedure kon invoeren.¹²⁷ Het Hof besluit dat de doeltreffendheid van de door de Richtlijn nagestreefde bescherming wordt bemoeilijkt doordat de rechter geen voorlopige maatregelen kan gelasten.¹²⁸ Hierdoor kan in de declaratoire procedure slechts bescherming en genoegdoening achteraf worden geboden in de vorm van schadevergoeding.¹²⁹

Het Hof wijst er nogmaals op¹³⁰ dat de specifieke kenmerken van de gerechtelijke procedure (*in casu* een uitwinningprocedure¹³¹) geen factor mogen vormen die de rechtsbescherming van de consument mag doorkruisen. Handelaars zouden immers, door voor de uitwinningprocedure¹³² te kiezen, de consument het voordeel van de door de Richtlijn Oneerlijke Bedingen nagestreefde bescherming kunnen ontnemen.

- In het **arrest Finanmadrid**¹³³ oordeelde het Hof van Justitie dat een verkorte betalingsbevelprocedure waarbij via de griffie een betalingsbevel met gezag van gewijsde wordt verkregen (indien de consument na aanmaning tot betaling door de griffie zich niet binnen een bepaalde termijn verzet), in strijd is met het doeltreffendheidsprincipe. Immers, nergens in de betalingsbevelprocedure wordt dan ambtshalve gecontroleerd op de aanwezigheid van oneerlijke bedingen. Het verloop en de bijzondere kenmerken van de Spaanse betalingsbevelprocedure zijn van dien aard dat de betalingsbevelprocedure wordt beëindigd zonder dat nagegaan kan worden of een consumentenovereenkomst oneerlijke bedingen bevat. Als de rechter die verzocht is om executie van het betalingsbevel niet bevoegd is om ambtshalve te beoordelen of er dergelijke bedingen zijn, kan de consument dus te maken krijgen met een executorialle titel zonder op enig moment in de procedure de garantie te hebben dat die beoordeling plaatsvindt.¹³⁴

Dat de beslissing van de griffier krachtens een nationaal procesrecht gezag van gewijsde en een soortgelijke werking als een rechterlijke beslissing heeft, doet niet af aan deze vaststelling.¹³⁵ De toetsing van de griffier beperkt zich tot de vraag of het verzoek voldoet aan de daaraan gestelde formele eisen, en in het bijzonder of het geëiste bedrag juist is in het licht van de inhoud van de bij het

¹²⁶ HvJ 14 maart 2013, C-415/11, EU:C:2013:164 (hierna "**arrest Aziz**").

¹²⁷ P. CAMBIE, "Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten", *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 314.

¹²⁸ Arrest Aziz, punt 59.

¹²⁹ P. CAMBIE, "Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten", *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 314.

¹³⁰ Vergelijk met het Banesto-arrest, punt 55.

¹³¹ In het Banesto-arrest betrof het een betalingsbevelprocedure.

¹³² Respectievelijk betalingsbevelprocedure.

¹³³ HvJ 18 februari 2016, C-49/14, EU:C:2016:98 (hierna "**arrest Finanmadrid**").

¹³⁴ Arrest Finanmadrid, punt 45.

¹³⁵ Arrest Finanmadrid, punten 46 en 47.

verzoek gevoegde documenten. Naar Spaans procesrecht is de griffier dus niet bevoegd om te beoordelen of een beding in een overeenkomst waarop de vordering berust, oneerlijk is. Voorts moet eraan worden herinnerd dat de beslissing van de griffier waarbij de betalingsbevelprocedure wordt beëindigd, gezag van gewijsde verkrijgt, zodat oneerlijke bedingen niet meer bij de executie van een betalingsbevel kunnen worden getoetst.¹³⁶

- In het **arrest Karel De Grote-Hogeschool** legt het Hof van Justitie de Richtlijn Oneerlijke Bedingen in die zin uit dat een nationale rechter die uitspraak doet bij verstek en die op grond van de nationale procedureregels bevoegd is ambtshalve na te gaan of het beding waarop de vordering steunt in strijd is met de nationale regels van openbare orde, gehouden is ambtshalve na te gaan of de overeenkomst waarin dat beding is opgenomen binnen de werkingssfeer van die Richtlijn valt en, in voorkomend geval, of dat beding eventueel oneerlijk is.¹³⁷
- In het **arrest Profi Credit Polska**¹³⁸ stelt het Hof van Justitie dat artikel 7, lid 1 van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen aldus moet worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling, die het mogelijk maakt om een betalingsbevel uit te vaardigen op grond van een naar zijn vorm rechtsgeldig orderbriefje, dat als zekerheid dient voor een uit een consumentkredietovereenkomst voortvloeiende vordering, wanneer het voor de ter uitvaardiging van een betalingsbevel aangezochte rechter niet mogelijk is om het eventueel oneerlijke karakter van de bedingen van deze overeenkomst te beoordelen, aangezien de modaliteiten voor de uitoefening van het recht om verzet aan te tekenen tegen een dergelijk bevel niet kunnen garanderen dat de rechten die de consument aan deze Richtlijn ontleent, worden geëerbiedigd.¹³⁹
- In het **arrest EOS KSI** was de vraag aan de orde of de Richtlijn Oneerlijke Bedingen aldus moet worden uitgelegd dat zij in de weg staat aan een nationale wettelijke regeling, die weliswaar bij de afgifte van een betalingsbevel tegen een consument voorziet in de beoordeling van de oneerlijkheid van de bedingen in een tussen een verkoper en die consument gesloten overeenkomst, maar de bevoegdheid tot afgifte van dat betalingsbevel verleent aan een administratief functionaris van een rechterlijke instantie, die niet de hoedanigheid van rechter heeft, en voorts voorschrijft dat verzet binnen vijftien dagen moet worden aangetekend en inhoudelijk moet worden gemotiveerd.¹⁴⁰

Volgens het Hof van Justitie kunnen de rechten die voortvloeien uit de Richtlijn Oneerlijke Bedingen alleen effectief beschermd worden indien de nationale procedurele regeling erin voorziet dat in de procedure tot afgifte van het betalingsbevel of de procedure tot executie van een dergelijk bevel ambtshalve

¹³⁶ Arrest Finanmadrid, punten 50 en 51.

¹³⁷ Arrest Karel de Grote-Hogeschool, punt 37.

¹³⁸ HvJ 13 september 2018, C-176/17, EU:C:2018:711 (hierna "**arrest Profi Credit Polska**").

¹³⁹ Arrest Profi Credit Polska, dictum.

¹⁴⁰ HvJ 20 september 2018, C-448/17, EU:C:2018:745 (hierna "**arrest EOS KSI**").

door een rechter wordt getoetst of er sprake is van oneerlijke bedingen in de betrokken overeenkomst.¹⁴¹

Wanneer in het stadium van de executie van het betalingsbevel niet is voorzien in de ambtshalve toetsing door een rechter van het mogelijk oneerlijke karakter van de in de betrokken overeenkomst opgenomen bedingen, moet nationale wetgeving dus worden geacht de doeltreffendheid van de door de Richtlijn Oneerlijke Bedingen verlangde bescherming te kunnen ondermijnen, indien niet in een dergelijke toetsing is voorzien bij de afgifte van het betalingsbevel of, indien in een dergelijke toetsing pas is voorzien in het stadium van het verzet tegen het afgegeven bevel, indien er een niet te onderschatten risico bestaat dat de betrokken consument niet het vereiste verzet aantekent, wegens de bijzonder korte termijn die daarvoor is voorgeschreven, wegens de verhouding tussen de kosten van een rechtsvordering en het bedrag van de betwiste schuld, of omdat de nationale wetgeving niet voorziet in een verplichting om hem alle informatie te verstrekken die nodig is om de omvang van zijn rechten te bepalen.¹⁴²

In de aan de orde zijnde nationale regeling rust de bevoegdheid om betalingsbevelen af te geven bij een gerechtsambtenaar die niet de hoedanigheid van magistraat heeft. Het verzekeren van het nuttig effect van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen verzet zich ertegen dat een nationale wettelijke regeling voorziet in de mogelijkheid om een betalingsbevel af te geven zonder dat de consument in enige fase van de procedure de garantie heeft dat een rechter er zich van zal vergewissen dat er geen oneerlijke bedingen in de betrokken overeenkomst aanwezig zijn.¹⁴³

De omstandigheid dat de nationale wettelijke regeling de bevoegdheid om betalingsbevelen af te geven toewijst aan een ambtenaar die niet de hoedanigheid van magistraat heeft, kan bijgevolg niet afdoen aan de nuttige werking van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen, voor zover is bepaald dat bij de executie van het betalingsbevel of in geval van verzet tegen dit bevel een rechter nagaat dat de betrokken overeenkomst geen dergelijk beding bevat.¹⁴⁴

Wanneer een dergelijke controle alleen in het stadium van verzet bestaat, kan het nuttig effect van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen enkel worden gegarandeerd indien de consument niet wordt ontmoedigd om een dergelijk verzet aan te tekenen.¹⁴⁵

¹⁴¹ Arrest EOS KSI, punt 45.

¹⁴² Arrest EOS KSI, punt 46.

¹⁴³ Arrest EOS KSI, punten 48 en 49.

¹⁴⁴ Arrest EOS KSI, punt 50.

¹⁴⁵ *In casu* voorziet de in het hoofdgeding aan de orde zijnde nationale wettelijke regeling echter in een termijn van slechts 15 dagen waarbinnen de consument verzet kan aantekenen tegen het betalingsbevel, en bovendien in de verplichting voor de consument om zijn verzet inhoudelijk te motiveren. Bijgevolg bestaat er met een dergelijke wettelijke regeling een niet onaanzienlijk risico dat de betrokken consument geen bezwaar aantekent en dat bijgevolg niet door een rechter ambtshalve kan worden getoetst of de betrokken overeenkomst oneerlijke bedingen bevat (arrest EOS KSI, punten 51-53).

- In het **arrest Bondora** oordeelt het Hof van Justitie dat onrechtmatige bedingen ook ambtshalve zijn op te werpen binnen de Europese betalingsbevelprocedure.¹⁴⁶
- In het **arrest Kancelaria Medius** oordeelt het Hof van Justitie dat een doeltreffende bescherming in rechte niet kan worden gewaarborgd wanneer de nationale rechter aan wie een verkoper een onder de Richtlijn Oneerlijke Bedingen vallend geschil tussen die verkoper en een consument heeft voorgelegd, geen mogelijkheid heeft om, ook al is de consument niet ter terechtzitting verschenen, de contractuele bedingen waarop de verkoper zijn vordering baseert te toetsen in geval van twijfel over het oneerlijke karakter van die bedingen. Artikel 7, lid 1, van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen de uitlegging van een nationale bepaling die eraan in de weg staat dat de rechter bij wie een door een verkoper tegen een consument ingesteld beroep aanhangig is dat binnen de werkingssfeer van deze richtlijn valt en die bij verstek uitspraak doet omdat de consument niet is verschenen op de terechtzitting waarvoor hij was opgeroepen, de nodige onderzoeksmaatregelen neemt om ambtshalve het oneerlijke karakter te toetsen van de contractuele bedingen waarop de verkoper zijn vordering heeft gebaseerd, wanneer deze rechter twijfels koestert over het oneerlijke karakter van deze bedingen in de zin van bovengenoemde richtlijn.¹⁴⁷

3.2.B. De impact van de rechtspraak van het Hof van Justitie op de mogelijkheid om de IOS-procedure uit te breiden naar B2C-relaties

In veel van de hierboven besproken arresten van het Hof van Justitie ging het om versnelde betalingsprocedures, gevolgd door uitwinningprocedures, waar het gelet op de procedure voor de ‘passieve’ consument bijna onmogelijk was om het oneerlijke karakter van de betrokken bedingen ambtshalve te laten vaststellen door een rechter. De specifieke kenmerken van die procedures mogen volgens het Hof van Justitie echter geen factor vormen die de rechtsbescherming van de consument op basis van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen doorkruisen.¹⁴⁸

De arresten van het Hof van Justitie maken duidelijk dat het Hof vereist dat in iedere nationale rechtsprocedure gewaarborgd wordt dat een rechter ambtshalve nagaat of de consument niet wordt geschaad door oneerlijke bedingen, voordat beperkende maatregelen tegen de consument worden genomen.¹⁴⁹ Het mag niet zo zijn dat de onderneming aan de ambtshalve toetsingsverplichting kan ontsnappen, simpelweg door een beroep te doen op de IOS-procedure in plaats van op de gemeenrechtelijke invorderingsprocedure. Anders zouden ondernemingen, door een IOS-procedure in

¹⁴⁶ HvJ 19 december 2019, C-453/18 en C-494/18, EU:C:2019:1118, punt 47 (hierna “**arrest Bondora**”).

¹⁴⁷ HvJ 4 juni 2020, C-495/19, ECLI:EU:C:2020:431, punten 46 en 52 en dictum (hierna “**arrest Kancelaria Medius**”).

¹⁴⁸ P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 327 en 328.

¹⁴⁹ P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 327.

plaats van een gewone burgerrechtelijke procedure in te leiden, de consument het voordeel van de door de Richtlijn Oneerlijke Bedingen nagestreefde bescherming kunnen ontnemen.

De doelstelling van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen, met name de consument beschermen die zich in een zwakke positie bevindt, zou in het gedrang komen indien ondernemingen de mogelijkheid hebben om via de IOS-procedure aan een controle op onrechtmatige bedingen te ontsnappen. De rechtspraak van het Hof van Justitie maakt dus dat in de IOS-procedure, indien deze wordt toegepast in een B2C-context, rekening dient gehouden te worden met de verplichte ambtshalve toetsing aan onder meer onrechtmatige bedingen.¹⁵⁰ De bestaande IOS-procedure onverkort toepassen in B2C-relaties is in strijd met de rechtspraak van het Hof van Justitie daar de IOS-procedure een onvoldoende rechterlijke controle voorziet. De bestaande garanties in de IOS-procedure volstaan niet in consumentengeschillen omdat ze niet voldoen aan de voorwaarden gesteld door het Hof van Justitie.¹⁵¹

De huidige IOS-procedure is er namelijk op gericht dat de schuldeiser voor een onbetwiste en opeisbare geldschuld eenvoudig, en zonder beroep te doen op een rechter, een uitvoerbare titel kan verkrijgen.¹⁵² Indien de IOS-procedure wordt uitgebreid naar B2C-schulden, dan zal in ieder geval voorafgaand aan de uitvoerbaarverklaring door de betrokken magistraat ambtshalve moeten worden onderzocht of de invordering niet (gedeeltelijk) is gesteund op een oneerlijk beding.¹⁵³ Immers, de *ex officio* doctrine van het Hof van Justitie beoogt te waarborgen dat een rechter ambtshalve en voordat een consument voor voldongen feiten komt te staan, de beschermingsmaatregelen van het consumentenrecht opwerpt, waaronder de bepalingen aangaande onrechtmatige bedingen.¹⁵⁴

Deze ambtshalve toetsingsbevoegdheid van de rechter is in de ogen van het Hof van Justitie onontbeerlijk om een daadwerkelijke bescherming van de consument te garanderen. Er bestaat namelijk een reëel risico dat de consument zijn rechten niet

¹⁵⁰ P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 327.

¹⁵¹ P. CAMBIE en B. PONET, “Antwoord op de reactie op “IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter””, *RW* 2019-20, nr. 42, 1679-1680.

¹⁵² P. CAMBIE en B. PONET, “Antwoord op de reactie op “IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter””, *RW* 2019-20, nr. 42, 1680.

¹⁵³ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument door het Hof van Justitie: een brug te ver?”, *TPR* 2017, alf. 1, 126. Ook de vertegenwoordigers van de productie, de distributie en de middenstand onderlijnen dat de magistraat, overeenkomstig de geldende Europese rechtspraak, in het kader van een B2C-procedure, een controle van de correcte toepassing van de wetgeving inzake onrechtmatige bedingen zou moeten doen (Raad voor het Verbruik, “Advies 508 betreffende de problematiek van de herinneringskosten, de kosten van ingebrekestelling en de nalatigheidsinteressen in geval van laattijdige betaling van facturen” van 11 mei 2017, 10, consulteerbaar op: <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/About-SPF/avis-cc-rvv/Advies-508-Raad-Verbruik.pdf>).

¹⁵⁴ De *ex officio* doctrine viseert niet enkel schadebedingen maar eveneens het “*acquis communautaire*” inzake consumentenrecht in het algemeen. Zo moet de rechter bijvoorbeeld ook ambtshalve kunnen opwerpen dat een uitdrukkelijk ontbindend beding disproportioneel is of de schending van regels inzake consumentenkrediet of consumentenkoop kunnen opwerpen (P. CAMBIE en B. PONET, “Antwoord op de reactie op “IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter””, *RW* 2019-20, nr. 42, 1680).

kent of met moeilijkheden kampt om zijn rechten uit te oefenen. In de huidige IOS-procedure is de rol van de magistraat van het Beheers- en toezichtscomité bij het CBB te beperkend ingevuld om te beantwoorden aan de door het Hof van Justitie gewenste (actieve) bescherming van de ‘passieve’ consument.¹⁵⁵

De IOS-procedure uitbreiden tot B2C-invorderingen zou daarom manifest strijdig zijn met het door het Hof van Justitie opgelegde vereiste dat het Europees consumentenrecht ambtshalve door de rechter moet worden getoetst.¹⁵⁶ In dat geval worden de verplichtingen uit de Richtlijn Oneerlijke Bedingen miskend, hetgeen zelfs kan leiden tot aansprakelijkheid van de Belgische Staat.¹⁵⁷ Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat het principe dat de rechter ambtshalve moet vaststellen of in het hem voorgelegde geschil de betrokken contractuele bedingen onrechtmatig zijn, geen afbreuk doet aan het beschikkingsbeginsel.¹⁵⁸ Ook in ons nationaal recht werd de rechter uitdrukkelijk een actieve rol toebedeeld.¹⁵⁹ Wel moet bij de invulling van de actieve rol van de rechter rekening gehouden worden met de rechten van verdediging en in het bijzonder met het tegensprekelijk karakter van de procedure.¹⁶⁰

4. Is de uitbreiding van de IOS-procedure naar B2C-relaties wenselijk?

Om de vraag te beantwoorden of de uitbreiding van de IOS-procedure naar B2C-relaties wenselijk is, moet men de vragen durven stellen of de IOS-procedure werkelijk zo efficiënt en voordelig is als beweerd wordt¹⁶¹, of de IOS-procedure tot een zekere uitkomst leidt en wat desgevallend de andere pijnpunten zijn.

¹⁵⁵ P. CAMBIE en B. PONET, “Antwoord op de reactie op “IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter””, *RW* 2019-20, nr. 42, 1680.

¹⁵⁶ P. CAMBIE en B. PONET, “Antwoord op de reactie op “IOS-procedure en onrechtmatige bedingen: gerechtsdeurwaarder versus rechter””, *RW* 2019-20, nr. 42, 1680.

¹⁵⁷ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument door het Hof van Justitie: een brug te ver?”, *TPR* 2017, afl. 1, 126.

¹⁵⁸ P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012, 321.

¹⁵⁹ Het Hof van Cassatie stelde in het arrest van 14 april 2005 uitdrukkelijk dat de rechter de verplichting heeft om ambtshalve de aandacht te vestigen op de rechtsmiddelen waarvan de toepassing volgt uit de door de partijen aangevoerde feiten ter ondersteuning van hun vorderingen. Ook in het arrest van 12 oktober 2012 heeft het Hof van Cassatie deze actieve rol van de rechter en de grenzen waaraan hij zich moet houden in het licht van het beschikkingsbeginsel, duidelijk omschreven.

¹⁶⁰ P. CAMBIE, “Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen: de verplichting van de rechter om onrechtmatige bedingen volledig buiten toepassing te laten”, *Jaarboek Marktpraktijken, Intellectuele eigendom en Mededinging* 2012.

¹⁶¹ Uit cijfers voorgelegd door de minister blijkt dat op 28 februari 2017 ruim 13.000 dossiers werden gestart volgens de IOS-procedure. In 8.300 dossiers werd een aanmaning tot betalen betekend (86% van het totaal). De voorafgaande tussenkomst en bemiddeling van de gerechtsdeurwaarders zou 14% van de dossiers oplossen. De betekening van de aanmaning zou in 34% van de gevallen leiden tot een betaling of een afbetalingsregeling, vooraleer een proces-verbaal van niet-betwisting moet worden opgesteld. In 50% van de gevallen zou er een uitvoerbare titel zijn opgesteld. In 257 dossiers zou de vordering betwist zijn, dat is 3% (deze cijfers worden aangehaald in A. KEEREMAN en R. BOONE, “Stap voor stap naar een echte digitale justitie”, *Juristenkrant* 2017, afl. 346, 8 en 9). A.-L. VERBEKE hanteert volgende cijfers: “In 44% van de gevallen is er geen uitvoerbare titel nodig, 13% wordt geregeld bij aanmaning en 28% geregeld na aanmaning, slechts 1,7% van de vorderingen wordt betwist” (A.-L. VERBEKE, “Efficiënt en ethisch minnelijk invorderen: een paradigmashift”, *RW* 2019-20, afl. 21, 803).

Hieronder wordt aangetoond dat de IOS-procedure niet altijd efficiënt(er) is. De IOS-procedure is bovendien rechtsonzeker voor de schuldeiser. In hoofde van de schuldeiser kunnen de kosten lager liggen dan bij een gerechtelijke procedure, doch dat gaat gepaard met inkomstenverlies voor de Staat (rolrechten en registratierechten) en voor de Voorzorgskas (pleitzegel).¹⁶²

4.1. Is de IOS-procedure efficiënt?

De efficiëntie van de IOS-procedure wordt nader bestudeerd, waarbij zowel het scenario wordt onderzocht waarin de schuldenaar betwist als waarin hij niet betwist (en pas een vordering in rechte instelt nadat het uitvoerbaar verklaarde proces-verbaal van niet-betwisting aan hem werd betekend). Tevens wordt stilgestaan bij de grensoverschrijdende werking van de IOS-procedure.

4.1.A. In geval van betwisting

Het gevaar bestaat dat de schuldenaar de voor hem ingebouwde beschermingsmechanismen in de IOS-procedure *gebruikt* of *misbruikt* om de invordering te doen vertragen, en op die wijze de efficiëntie van de IOS-procedure onderuithaalt. De schuldenaar kan eenvoudigweg de bal terug in het kamp van de schuldeiser leggen door, binnen de maand na de betekening van de aanmaning, de redenen te kennen te geven waarom hij de schuld betwist. Dergelijke betwisting beëindigt de IOS-procedure¹⁶³ aangezien het beweerdelijk onbetwiste karakter van de vordering wegvalt.¹⁶⁴

De schuldeiser loopt op die manier aanzienlijke kosten op, zonder resultaat geboekt te hebben.¹⁶⁵ De schuldeiser wordt terug naar af gezonden en moet alsdan beslissen of hij ook nog eens de kosten wil maken van een gerechtelijke procedure. Er is geen automatische omzetting van de buitengerechtelijke procedure naar een gerechtelijke procedure, hetgeen een waar pijnpunt van de IOS-procedure vormt. De bijkomende kosten voor het opstarten van de gerechtelijke procedure zijn bezwarend. Het gebrek aan automatische doorstart naar een gerechtelijke procedure betekent dus een ernstige belemmering voor de efficiëntie van de IOS-procedure. Als er aanwijzingen zijn dat de schuld zal worden betwist, kiest men beter ineens voor de dagvaardingsprocedure.¹⁶⁶

¹⁶² B. VANDER MEULEN, "Invordering van onbetwiste schulden: een oproep tot realiteitszin", *Juristenkrant* 2016, afl. 335, 13.

¹⁶³ Artikel 1394/23 Ger.W.

¹⁶⁴ T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 879.

¹⁶⁵ Zie: S. VOET et B. ALLEMEERSCH, « Invordering van onbetwiste geldschulden », in *De hervorming van de burgerlijke rechtspleging door potpourri 8*, Brussel, La Chartre, 2016, p. 14, 26.

¹⁶⁶ W. DE BUS, "Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter", *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

4.1.B. Bij een vordering in rechte na de betekening van het uitvoerbaar verklaarde proces-verbaal van niet-betwisting

Al te gemakkelijk wordt beweerd dat de IOS-procedure sneller is en tijdswinst oplevert¹⁶⁷ voor de schuldeiser. Omstandig onderzoek heeft daarentegen aangetoond dat de gelijkenissen qua tijdsverloop tussen de IOS-procedure en de gerechtelijke procedure treffend zijn. Echte tijdswinst levert de IOS-procedure dus niet op.¹⁶⁸ Het kan zelfs zo zijn dat langs de gerechtelijke weg sneller een uitvoerbare titel kan worden verkregen.¹⁶⁹

De wet schrijft overigens niet voor binnen welke termijn de uitvoerbaarverklaring door een magistraat van het Beheers- en toezichtscomité bij het CBB¹⁷⁰ geschiedt. Dat maakt het tijdsverloop onzeker. De grootste onzekerheid schuilt in de regeling dat, op het ogenblik dat het uitvoerbaar verklaarde proces-verbaal van niet-betwisting aan de schuldenaar wordt betekend, de schuldenaar nog één uitweg heeft om de tenuitvoerlegging te schorsen, met name door een vordering in rechte in te stellen bij verzoekschrift op tegenspraak.¹⁷¹ De vordering in rechte resulteert in de schorsing van de tenuitvoerlegging van het proces-verbaal van niet-betwisting.

Met andere woorden, zelfs indien de schuldenaar geen gebruik maakt van zijn betwistingsrecht en de gerechtsdeurwaarder een proces-verbaal van niet-betwisting opstelt, heeft de schuldeiser nog geen absolute zekerheid over een onmiddellijke en daadwerkelijke betaling van zijn schuld. Hoewel het proces-verbaal op verzoek van de gerechtsdeurwaarder uitvoerbaar wordt verklaard en bijgevolg een uitvoerbare titel¹⁷² oplevert, kan de schuldenaar de tenuitvoerlegging alsnog verhinderen¹⁷³ door hiertegen op te komen bij de bevoegde rechter.¹⁷⁴

¹⁶⁷ Zo menen volgende auteurs dat de schuldeiser tijdsvoordeel doet met de IOS-procedure: P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1358; W. DE BUS, "Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter", *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

¹⁶⁸ T. DE JAEGER, "Verstorend procesgedrag: doeltreffend sanctioneren voor een efficiënte procesvoering", *TPR* 2017, 1239 en 1241.

¹⁶⁹ P. GILLAERTS, "IOS of op uw kosten? SOS bij nutteloze gerechtskosten", *RW* 2017-18, nr. 16, 621; I. DE PRETER en F. DUPON, « Van oude rechtsplegingen, de dingen die niet voorbijgaan. De gerechtelijke en de buitengerechtelijke invordering van onbetwiste geldschulden broederlijk naast elkaar », *P&B* 2018, afl. 2, 63.

¹⁷⁰ Artikel 1394/24, §2 Ger.W.

¹⁷¹ Artikel 1394/24, §3 Ger.W. De wet bepaalt niets over de inhoud van de vordering in rechte. Men kan argumenteren dat de keuze voor de algemene notie 'vordering in rechte' te veel vrijheid biedt aan de schuldenaar, met alle gevolgen vandien (T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 878-879).

¹⁷² In de zin van artikel 1494 Ger.W.

¹⁷³ Overeenkomstig artikel 1394/24, §3 Ger.W.

¹⁷⁴ I. DE PRETER en F. DUPON, « Van oude rechtsplegingen, de dingen die niet voorbijgaan. De gerechtelijke en de buitengerechtelijke invordering van onbetwiste geldschulden broederlijk naast elkaar », *P&B* 2018, afl. 2, 63.

De wet bepaalt geen termijn¹⁷⁵ waarbinnen de vordering in rechte moet ingesteld worden.¹⁷⁶ Het verzoekschrift op tegenspraak kan door de schuldenaar neergelegd worden in eender welk stadium van de uitvoeringsprocedure, dus zelfs nog op de dag dat de gerechtsdeurwaarder de in beslag genomen goederen komt opladen.¹⁷⁷ Bijgevolg verhoogt het risico op een eindeloze procedure, waardoor de schuldeiser in de kou blijft staan.¹⁷⁸ Sterker nog, de schuldeiser heeft *in fine* nooit zekerheid dat de schuldenaar niet zal opkomen tegen de uitvoering van het proces-verbaal van niet-betwisting.¹⁷⁹ Dat betekent dat de schuldeiser maanden na de aanvang van de IOS-procedure, en na het maken van alle uitvoeringskosten, weer terug gekatapulteerd wordt naar het moment waar hij startte, met name met een factuurschuld die blijkbaar toch betwist wordt.¹⁸⁰

Bovendien is het niet duidelijk wat het uiteindelijke lot is van het proces-verbaal van niet-betwisting. Er wordt enkel bepaald dat de vordering in rechte de uitvoering schorst van het proces-verbaal van niet-betwisting¹⁸¹, maar niet wat de gevolgen zijn voor de schorsing na afloop van de procedure. De vraag is hoe de ingestelde gerechtelijke procedure zich verhoudt ten aanzien van het gevolgde IOS-traject en of zij de IOS-procedure al dan niet kan *overrulen*. Wanneer de gerechtelijke procedure eindigt zonder enige uitspraak over de verdere tenuitvoerlegging van het IOS-traject (omdat dit simpelweg niet werd gevorderd door de schuldenaar), dan kan beargumenteerd worden dat de schorsing ophoudt en het proces-verbaal verder kan worden uitgevoerd.¹⁸² Hoewel die verdere uitvoering dan wel kan worden aangevochten bij de beslagrechter wegens zwarigheden¹⁸³, komt het voor dat dit niet de bedoeling kan zijn.¹⁸⁴

4.1.C. Grensoverschrijdende werking van de IOS-procedure

De wetgever is klaarblijkelijk de mening toegedaan dat de IOS-procedure geen afbreuk doet aan de toepassing van de Europese betalingsbevelprocedure maar dat de IOS-procedure efficiënter zal zijn, zodat de IOS-procedure ook in grensoverschrijdende situaties dienstig kan zijn.¹⁸⁵ Deze conclusie is enigszins voorbarig en lijkt af te hangen van de specifieke situatie¹⁸⁶:

¹⁷⁵ Tijdens de voorbereidende werken werd nochtans de suggestie gedaan om de termijn om verzet aan te tekenen, te beperken tot één maand te rekenen vanaf de betekening van het proces-verbaal van niet-betwisting.

¹⁷⁶ Verslag eerste lezing, *Parl.St. Kamer* 2014-15, nr. 54-1219/005, 224.

¹⁷⁷ B. VANDER MEULEN, "Invordering van onbetwiste schulden: een oproep tot realiteitszin", *Juristenkrant* 2016, afl. 335, 13.

¹⁷⁸ Verslag eerste lezing, *Parl.St. Kamer* 2014-15, nr. 54-1219/005, 224.

¹⁷⁹ A. BERTHE, *L'injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 226.

¹⁸⁰ B. VANDER MEULEN, "Invordering van onbetwiste schulden: een oproep tot realiteitszin", *Juristenkrant* 2016, afl. 335, 13.

¹⁸¹ Artikel 1394/24, §3 Ger.W.

¹⁸² T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 879.

¹⁸³ Artikel 1394/24 §3 Ger.W.

¹⁸⁴ T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 879.

¹⁸⁵ Wetsontwerp PPI, *Parl.St. Kamer* 2014-15, nr. 54-1219/001, 28 en Amendementen PPIII, *Parl.St. Kamer* 2015-16, nr. 54-1590/008, 11.

¹⁸⁶ T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 880.

- Als de schuldeiser ingeschreven staat in een ondernemingsdatabank van een andere Europese lidstaat¹⁸⁷ en de schuldenaar ingeschreven is in de Kruispuntbank van Ondernemingen, dan lijkt de IOS-procedure inderdaad efficiënter.¹⁸⁸ Het IOS-traject neemt in geval van niet-betwisting minder tijd in beslag dan het Europees betalingsbevel, met name één maand en acht dagen versus minimaal zestig dagen.¹⁸⁹
- Echter, in het geval dat de IOS-procedure wordt aangewend door een schuldeiser, ingeschreven in de Kruispuntbank van Ondernemingen, tegen een schuldenaar, ingeschreven in een ondernemingsdatabank van een andere Europese lidstaat, lijkt de IOS-procedure niet efficiënter te zijn.¹⁹⁰ De vraag rijst of een titel uit de IOS-procedure wel een ‘beslissing’ is van een ‘gerecht’ dat onder de Brussel *Ibis*-verordening in de andere EU-lidstaten moet worden erkend en ten uitvoer kan worden gelegd.¹⁹¹ In elk geval zou het toepassen van zowel de Betekeningsverordening¹⁹² als de Brussel *Ibis*-Verordening¹⁹³ op deze internrechtelijke invorderingspiste uiterst omslachtig zijn.¹⁹⁴ Men doet er goed aan om in dergelijk scenario de Europese betalingsbevelprocedure te volgen in plaats van de IOS-procedure, waarop vervolgens supranationale instrumenten moeten toegepast worden waar nodig.¹⁹⁵

4.2. Is de IOS-procedure rechtszeker?

De procedurele onzekerheid is vrij groot in de IOS-procedure. Gedurende een maand kan de schuldenaar om betalingsuitstel vragen dan wel de schuldvordering betwisten. Een betalingsuitstel schorst de IOS-procedure; een betwisting beëindigt de IOS-procedure.¹⁹⁶ Zelfs na een uitvoerbare titel te hebben verkregen, kan de schuldeiser de fase van tenuitvoerlegging in de IOS-procedure dus plots geschorst zien doordat de schuldenaar een verzoekschrift op tegenspraak neerlegt bij de rechter ten gronde.¹⁹⁷

¹⁸⁷ Een ondernemingsdatabank die overeenkomstig artikel 1394/20, 2° Ger.W. met de Kruispuntbank van Ondernemingen gelijkwaardig is verklaard.

¹⁸⁸ T. DE JAEGER, “Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar”, *NjW* 2017, nr. 373, 880.

¹⁸⁹ Artikelen 12, 1 EBB en 16, 2 EBB

¹⁹⁰ T. DE JAEGER, “Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar”, *NjW* 2017, nr. 373, 880.

¹⁹¹ W. DE BUS, “Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter”, *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

¹⁹² Verordening (EG) nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (de betekening en de kennisgeving van stukken), en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad, *Pb.L.* 10 december 2007, afl. 324, 29 (‘Betekeningsverordening’).

¹⁹³ Verordening (EU) nr. 2012/1215 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikking), *Pb.L.* 20 december 2012, afl. 351, 1 (‘Brussel *Ibis*-Verordening’)

¹⁹⁴ Voor een verhelderende toelichting daaromtrent verwijzen we naar de bijdrage van T. DE JAEGER, “Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar”, *NjW* 2017, nr. 373, 880.

¹⁹⁵ T. DE JAEGER, “Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar”, *NjW* 2017, nr. 373, 880.

¹⁹⁶ Artikel 1394/23, tweede lid Ger.W.

¹⁹⁷ Artikel 1394/24, §3 Ger.W.

Indien de schuldeiser de gerechtelijke procedure volgt en gemotiveerd de uitvoerbaarheid bij voorraad vordert en verkrijgt, kan zij haar vordering, op eigen risico, gedwongen tenuitvoerleggen onverminderd het rechtsmiddel dat de schuldenaar tegen het vonnis instelt. Doordat de gerechtelijke procedure meer zekerheid biedt naar tenuitvoerlegging toe, ligt het criterium van de kwaliteit van de uitkomst daar hoger dan in de IOS-procedure.¹⁹⁸

4.3. Is de IOS-procedure voordelig?

4.3.A. De kosten van de IOS-procedure

Vooraleer beoordeeld wordt of de IOS-procedure voordelig is, moet nagegaan worden wat de kosten van de IOS-procedure zijn en wie de kosten betaalt.

In plaats van de dagvaardingskost in de gerechtelijke procedure, moet een aanmaningskost en de kost voor het proces-verbaal van niet-betwisting betaald worden.¹⁹⁹ De kosten van de aanmaning en van het proces-verbaal van niet-betwisting onder de IOS-procedure zijn lager dan de dagvaardingskost van de gerechtelijke procedure. Naarmate de omvang van de schuld stijgt, zal het voordeel echter kleiner zijn.²⁰⁰

De uitvoerbaarverklaring van het proces-verbaal van niet-betwisting door een magistraat van het Beheers-en toezichtscomité bij het CBB brengt geen kosten mee. Het uitvoerbaar verklaarde proces-verbaal wordt dan de titel waarop verder uitgevoerd wordt. In de IOS-procedure moet de gerechtsdeurwaarder het uitvoerbaar verklaard proces-verbaal betekenen met bevel en daarna overgaan tot beslag, aanplakking, ... Vanaf dit stadium zijn de kosten dezelfde als in de klassieke procedure.²⁰¹

In de IOS-procedure moet geen rolrecht, geen registratierecht²⁰² en geen pleitzegel betaald worden. Het rolrecht en de registratierechten zijn inkomsten voor de Belgische Staat en de pleitzegel gaat naar de Voorzorgskas. Met andere woorden, door de IOS-procedure ziet zowel de overheid als de Voorzorgskas inkomsten verdwijnen.²⁰³

¹⁹⁸ T. DE JAEGER, "Verstorend procesgedrag: doeltreffend sanctioneren voor een efficiënte procesvoering", *TPR* 2017, 1241.

¹⁹⁹ B. VANDER MEULEN, "Invordering van onbetwiste schulden: een oproep tot realiteitszin", *Juristenkrant* 2016, afl. 335, 13.

²⁰⁰ W. DE BUS, "Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter", *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

²⁰¹ B. VANDER MEULEN, "Invordering van onbetwiste schulden: een oproep tot realiteitszin", *Juristenkrant* 2016, afl. 335, 13.

²⁰² De registratierechten van de exploitanten en processenverbaal zijn vrijgesteld tijdens het IOS-traject (artikel 162, 52° (nieuw) W.Reg.).

²⁰³ B. VANDER MEULEN, "Invordering van onbetwiste schulden: een oproep tot realiteitszin", *Juristenkrant* 2016, afl. 335, 12.

4.3.B. Wie betaalt de kosten van de IOS-procedure?

Er kan beargumenteerd worden dat de juridische grondslag om de IOS-kosten te verhalen op de tegenpartij gelegen is in het materiële recht tussen partijen.²⁰⁴ Er wordt aan herinnerd dat, in een *B2B*-context, op de onderneming de verplichting rust om te reageren op brieven als zij niet akkoord gaat met de inhoud ervan.²⁰⁵ Voor de consument geldt deze verplichting niet, zodat onderstaande redenering niet naar analogie kan toegepast worden in een *B2C*-context.

Op basis daarvan kan als volgt geredeneerd worden:

- In het geval de schuldenaar betwist binnen de maand na de aanmaning, dan kan beargumenteerd worden dat een protest vanwege de schuldenaar, voorafgaand aan de initiatie van de IOS-procedure, volstaat om de IOS-kosten ten laste te laten van de schuldeiser.²⁰⁶ Bovendien beëindigt de betwisting het IOS-traject²⁰⁷, zodat de schuldeiser op dat moment moet beslissen of hij vervolgens een gerechtelijke procedure wenst op te starten, met alle bijbehorende kosten. Zoals reeds gesteld, speelt het gebrek aan automatische doorstart naar een gerechtelijke procedure in het nadeel van de eisende partij, wanneer de schuldenaar *gebruik* of *misbruik* maakt van de beschermingsmechanismen die de IOS-procedure hem biedt.
- Men kan aandragen dat de IOS-kosten ten laste vallen van de schuldenaar als de schuldenaar pas na het proces-verbaal van niet-betwisting een vordering in rechte instelt²⁰⁸ (waarop de schuldeiser een tegenvordering instelt, waarin hij onder meer de gemaakte IOS-kosten vordert). Als verantwoording daarvoor kan ingeroepen worden dat de schuldenaar niet heeft gereageerd op de betekening van de aanmaning waarmee elke IOS-procedure start.²⁰⁹

4.3.C. Afweging tussen het collectieve en individuele voordeel

De vraag of de IOS-procedure voordelig is, wordt bekeken (a) vanuit het perspectief van de Staat (en de Voorzorgskas) en (b) in hoofde van de schuldeiser en (c) van de schuldenaar.

²⁰⁴ T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 877.

²⁰⁵ Kh. Brussel 11 april 2000, *RW* 2003-004, 71.

²⁰⁶ T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 877

²⁰⁷ Artikel 1394/23 Ger.W.

²⁰⁸ Cf. artikel 1394/24, §3 Ger.W.

²⁰⁹ T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 877.

(a) Inkomstenderving voor de Staat en de Voorzorgskas

Op collectief niveau loopt de overheid met de IOS-procedure inkomsten mis doordat geen rolrecht en geen registratierecht verschuldigd zijn. Daarnaast moet bij een dagvaarding ook een pleitzegel worden betaald die ten goede komt aan de Voorzorgskas²¹⁰, hetgeen onder de IOS-procedure niet gebeurt. De negatieve impact vloeit dus in hoofdzaak voort uit de invloed op de collectieve kost.²¹¹

(b) In hoofde van de schuldeiser

De afweging op individueel niveau is moeilijk(er). In de IOS-procedure geldt er dus een vrijstelling van rolrecht, registratierecht en pleitzegel, waardoor de initiële kostprijs van de IOS-procedure voor de schuldeiser lager kan liggen.

Daarentegen worden de individuele baten voor de schuldeiser afgevlakt. De IOS-procedure kent daarbij enkele begrenzingsen, met name (i) het plafond van 10%, (ii) het feit dat het uitvoerbaar verklaarde proces-verbaal van niet-betwisting geen interesten genereert tussen het moment van aflevering van de titel en het ogenblik van betaling en (iii) het gegeven dat de schuldeiser geen recht heeft op een rechtsplegingsvergoeding, hoewel de schuldeiser verplicht is om een advocaat te raadplegen.²¹²

(i) Plafond van 10%

Artikel 1394/20 Ger.W. bepaalt dat de hoofdsom vermeerderd kan worden met de verhogingen waarin de wet voorziet en de invorderingskosten alsmede, in voorkomend geval en ten belope van ten hoogste 10% van de hoofdsom van de schuld, alle interesten en strafbedingen.

Men mag aannemen dat deze regeling, die erop gericht is om misbruiken vanwege de schuldeiser te voorkomen, werd ingeschreven in de IOS-procedure omdat er geen tussenkomst van een rechter is.²¹³ Door het voorzien van een duidelijk maximum wordt de schuldenaar beschermd tegen overdreven verhogingen van de hoofdsom.²¹⁴ Echter, afhankelijk van de hoofdsom, bestaat het risico dat deze regeling leidt tot ongepaste vermeerderingen van de hoofdsom.

In andere gevallen daarentegen, brengt het plafond met zich mee dat de eisende partij de IOS-procedure zal negeren en opteert voor een gerechtelijke procedure omdat hij in de gerechtelijke procedure interesten en schadebedingen kan vorderen die meer bedragen dan 10% van de hoofdsom. Het plafond van 10% kan bijgevolg een negatieve invloed uitoefenen op de opportuniteitskeuze van de eisende partij om voor de IOS-

²¹⁰ B. VANDER MEULEN, *Juristenkrant 2016*, afl. 335, 12.

²¹¹ T. DE JAEGER, "Verstorend procesgedrag: doeltreffend sanctioneren voor een efficiënte procesvoering", *TPR 2017*, 1239.

²¹² T. DE JAEGER, "Verstorend procesgedrag: doeltreffend sanctioneren voor een efficiënte procesvoering", *TPR 2017*, 1239.

²¹³ A. BERTHE, *L'injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 215.

²¹⁴ T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW 2017*, nr. 373, 882.

procedure te kiezen.²¹⁵ Wie kiest voor de gewone gerechtelijke procedure hoeft zijn vordering daarentegen niet in omvang te beperken.²¹⁶ Bij de procedure via dagvaarding kan men veroordeling krijgen tot betaling van de hoofdsom, plus 8% rente, plus 10% schadebeding, plus de rechtsplegingsvergoeding (aangepast aan het bedrag van de vordering).²¹⁷

De regeling geeft tevens aanleiding tot het risico op een ongelijke behandeling tussen ‘inactieve’ schuldenaars. In een gemeenrechtelijke verstekprocedure, zal de ‘inactieve’ schuldenaar de moratoire interesten en strafbedingen namelijk verminderd zien krachtens de artikelen 1153 BW en 1231 BW. In het geval het gaat om een grote hoofdsom zal deze vermindering gewoonlijk gunstiger zijn voor de schuldenaar dan het plafond van 10% gehanteerd in de IOS-procedure. De schuldenaar wordt anders bejegend, afhankelijk van het feit of hij betrokken is in een gewone procedure dan wel in een IOS-traject. Het kan betwijfeld worden of zulks beantwoordt aan de voorwaarde van proportionaliteit in het licht van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.²¹⁸

(ii) *In hoeverre zijn er interesten verschuldigd in de IOS-procedure?*

Bij gebrek aan gerechtelijke procedure doet het uitvoerbaar verklaarde proces-verbaal van niet-betwisting geen gerechtelijke interesten lopen.²¹⁹ Artikel 1394/24, §1, lid 2 Ger.W. bepaalt daaromtrent enkel dat het proces-verbaal van niet-betwisting de geactualiseerde²²⁰ afrekening van de schuld in hoofdsom, schadebeding, intresten en kosten opneemt.²²¹

²¹⁵ Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat de wetgever gepoogd heeft daaraan te remediëren door de financiële aantrekkingskracht van de IOS-procedure te vergroten. Ten eerste zijn de registratierechten van de exploitanten en processen-verbaal vrijgesteld tijdens het IOS-traject (artikel 162, 52° (nieuw) W.Reg.). Ten tweede worden nutteloze kosten ten laste gelegd bij de partij die ze foutief heeft veroorzaakt (artikel 1017, lid 1 Ger.W.) (T. DE JAEGER, “Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar”, *NjW* 2017, nr. 373, 874).

²¹⁶ I. DE PRETER en F. DUPON, « Van oude rechtsplegingen, de dingen die niet voorbijgaan. De gerechtelijke en de buitengerechtelijke invordering van onbetwiste geldschulden broederlijk naast elkaar », *P&B* 2018, afl. 2, 63.

²¹⁷ B. VANDER MEULEN, “Invordering van onbetwiste schulden: een oproep tot realiteitszin”, *Juristenkrant* 2016, afl. 335, 13.

²¹⁸ A. BERTHE, *L'injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 215.

²¹⁹ Gerechtelijke intrest is de vergoedende of moratoire intrest die de rechter vanaf de inleidende akte van het rechtsgeding tot op het ogenblik van de betaling van de hoofdsom toekent (Cass. 13 april 2015, S.14.0023.N, www.cass.be). Zie ook S. VOET en B. ALLEMEERSCH, “Invordering van onbetwiste geldschulden” in B. ALLEMEERSCH en P. Taelman, *De hervorming van de burgerlijke rechtspleging door Potpourri I*, Brugge, die Keure, 2016, 17, nr. 31. S. SZULANSKI, “De la procédure sommaire d'injonction de payer au recouvrement de créance extrajudiciaire: se dirige-t-on vraiment vers l'efficacité attendue ? », *T. Vred.* 2016, 225; T. DE JAEGER, “Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar”, *NjW* 2017, nr. 373, 876.

²²⁰ Geargumenteed kan worden dat de interesten, tussen de datum van aanmaning en de datum waarop het proces-verbaal van niet-betwisting wordt opgemaakt, wel verschuldigd zijn (T. DE JAEGER, “Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar”, *NjW* 2017, nr. 373, 879).

²²¹ De notie ‘geactualiseerd’ laat uitschijnen dat de verwijlinteresten tussen de datum van de aanmaning door de gerechtsdeurwaarder en de datum van het proces-verbaal van niet-betwisting wel opgenomen mogen worden in het proces-verbaal van niet-betwisting, al is ook dat niet geheel duidelijk (J.-S. LENAERTS, “Le recouvrement extrajudiciaire des créances incontestées” in J. ENGBERT en X. TATON (eds.), *Le procès civil efficace? Première analyse de la loi du 19 octobre 2015 modifiant le droit de la procédure civile (dit « loi pot-pourri I »)*, Limal,

Het proces-verbaal van niet-betwisting maakt een uitvoerbare titel uit, eens uitvoerbaar te zijn verklaard door een magistraat en eens voorzien van het formulier van tenuitvoerlegging. Enkel het bedrag dat in de uitvoerbare titel opgenomen is, kan gedwongen ten uitvoer worden gelegd. Echter, er worden geen invorderbare interesten gegenereerd tussen het moment van aflevering van de titel en het ogenblik van betaling.²²² De wet voorziet geen basis om de interesten vanaf de uitvoerbaarverklaring mee op te nemen in de (gedwongen) tenuitvoerlegging van het proces-verbaal. De uitvoerbare titel legt als het ware het bedrag vast dat gedwongen ten uitvoer kan worden gelegd. Naast het plafond van 10%, kan ook deze beperking de schuldeiser doen kiezen voor een gemeenrechtelijke invordering.

(iii) Geen rechtsplegingsvergoeding

Onder de IOS-procedure kan geen rechtsplegingsvergoeding bekomen worden.²²³ Gelet op het buitengerechtelijke karakter van het IOS-traject is er niet in een vergoeding voorzien voor de tussenkomst van een advocaat, hoewel deze tussenkomst verplicht²²⁴ is (al staat daar geen sanctie op).

(c) In hoofde van de schuldenaar

Er wordt geopperd dat ook schuldenaars zelf hun voordeel doen met de IOS-procedure, omdat er kort op de bal wordt gespeeld zodat de interesten niet onnodig oplopen en hun schuldenlast niet bijkomend bezwaard wordt met omvangrijke gedingkosten.²²⁵ Door het voorzien van een duidelijk maximum zou de schuldenaar beschermd worden tegen overdreven verhogingen van de hoofdsom.²²⁶ De OVB waarschuwt er toch voor dat, afhankelijk van de hoofdsom, het risico bestaat dat deze regeling leidt tot ongepaste vermeerderingen van de hoofdsom.

De OVB vindt het goed dat de schuldenaar niet wordt bezwaard met onnodige kosten maar wijst erop dat de schuldenaar in een gerechtelijke procedure zelfs 'op maat' kan beschermd worden door de rechter.

4.4. Bijkomende aandachtspunten

4.4.A. Stuiting van de verjaring

Op zichzelf beschouwd geniet de aanmaning van de gerechtsdeurwaarder *ex* artikel 1394/24 Ger.W. geen verjaringsstuitende werking. Om zulks te bekomen, zal de

Anthemis, 2015, (25) 35-36, nr 16 ; T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 876).

²²² T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 876.

²²³ W. DE BUS, "Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter", *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

²²⁴ Artikel 1394/20 Ger.W.

²²⁵ W. DE BUS, "Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter", *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 11.

²²⁶ T. DE JAEGER, "Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar", *NjW* 2017, nr. 373, 882.

ingebrekestelling van de gerechtsdeurwaarder dienen te voldoen aan de voorwaarden gesteld door artikel 2244, §2 BW.²²⁷

4.4.B. Taal van de IOS-procedure

Artikel 1394/26 Ger.W. beoogt het taalgebruik in de IOS-procedure te regelen, door te preciseren dat artikel 38 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken van overeenkomstige toepassing is. Deze bepaling regelt de betekening of kennisgeving van aktes van rechtspleging die gedaan moeten worden in een gebied waar de taal afwijkt van de taal aangewend in de procedure. Hiermee lijken voldoende wettelijke garanties te zijn ingevoegd teneinde het recht van verdediging te waarborgen.²²⁸

De schuldenaar moet in elk geval de aanmaning ontvangen in de taal van zijn eigen taalgebied. Het is daarentegen niet duidelijk in welke taal het verzoek aan de magistraat van het Beheers-en toezichtscomité bij het CBB wordt gericht. Deze vraag verliest evenwel aan relevantie in een volledig geautomatiseerde procedure. Ogenschijnlijk zal dat verzoek moeten geschieden in de taal van de instrumenterende gerechtsdeurwaarder. Daarentegen zou de betwisting moeten kunnen opgesteld worden in de taal van de schuldenaar, zelfs als die betwisting moet toekomen bij een gerechtsdeurwaarder gevestigd in een ander taalgebied.²²⁹ Zulks lijkt des te meer het geval indien de IOS-procedure zou worden uitgebreid naar *B2C*-relaties.

5. Conclusie

Hoewel het Grondwettelijk Hof de IOS-procedure, die slechts voorziet in een 'marginale' rechterlijke controle, gevalideerd heeft voor *B2B*-vorderingen²³⁰, rijst²³¹ de vraag of de IOS-procedure in *B2B*-relaties herzien zal moeten worden vanaf 1 december 2020. Een rechterlijke toetsing op onrechtmatige bedingen lijkt vanaf dat ogenblik namelijk vereist te zijn, ook in *B2B*-context. Het gaat niet op om deze rol toe te bedelen aan de gerechtsdeurwaarder.

Thans wordt overwogen om de IOS-procedure uit te breiden naar *B2C*-vorderingen. Het spreekt voor zich dat het gebrek aan een adequate rechterlijke controle dergelijke uitbreiding werkelijk onaanvaardbaar maakt. Uit het feit dat een consument niet gereageerd heeft op een factuur, kan immers niet worden afgeleid dat de consument de geldschuld niet betwist. In *B2C*-relaties is het onbetwiste karakter van de geldschuld dus veel moeilijker te beoordelen, terwijl dat net een essentiële voorwaarde is om de IOS-procedure toepassing te laten vinden. Daarnaast moet de consument –als 'zwakke' partij ten aanzien van de onderneming- kunnen genieten van afdoende waarborgen²³², minstens van een gepaste rechterlijke controle.

²²⁷ A. BERTHE, *L'injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 221.

²²⁸ P. LOMBARDI en B. NELISSEN, "De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep", *RW* 2015-16, nr. 34, 1357.

²²⁹ A. BERTHE, *L'injonction de payer*, Brussel, Larcier, 2017, 225.

²³⁰ GwH 31 mei 2018, nr. 62/2018.

²³¹ Met de invoering van de wet van 4 april 2019.

²³² Indien de IOS-procedure toch zou worden uitgebreid naar *B2C*-relaties, is het daarom belangrijk om ook daar zeker te voorzien in de verplichte tussenkomst van een advocaat. Idealiter zou de advocaat

De IOS-procedure toepassing laten vinden in een *B2C*-context druist bovendien regelrecht in tegen de rechtspraak van het Hof van Justitie die aan de nationale rechter de ambtshalve toetsingsverplichting van oneerlijke bedingen oplegt. Het mag niet zo zijn dat de onderneming aan de ambtshalve toetsingsverplichting kan ontsnappen, simpelweg door een beroep te doen op de IOS-procedure. De rechtspraak van het Hof van Justitie impliceert dat de IOS-procedure niet mag uitgebreid worden naar een *B2C*-context.

Ten overvloede wordt aangetoond dat de uitbreiding van de IOS-procedure naar *B2C*-relaties zelfs niet wenselijk is daar de IOS-procedure helemaal niet zo efficiënt, voordelig en rechtszeker is als soms wordt beweerd. Ten slotte benadrukt de OVB dat de pijnpunten uit de IOS-procedure evenzeer, en zelfs nog zwaarwichtiger, zullen wegen in een *B2C*-context.

De OVB verzet zich om al deze redenen uitdrukkelijk tegen de uitbreiding van de IOS-procedure naar *B2C*-relaties.

**

*

een uitgebreidere rol op zich moeten kunnen nemen om zo de waarborgen die eigen zijn aan de advocatuur te maximaliseren.

